

Instytut Wymiaru Sprawiedliwości

Analiza funkcjonowania Portali Informacyjnych Sądów Powszechnych

Ewelina Mikołajczuk

Analizy wymiaru sprawiedliwości
Warszawa 2020

Spis treści

Wstęp	5
1. Dostęp do sądów w Internecie	7
1.1. Wprowadzenie	7
1.2. Obsługi Interesantów	7
1.3. Technologie informacyjno-komunikacyjne stosowane w kontakcie obywatela z sądem	9
1.4. Dostęp do sądu w dobie pandemii COVID-19	12
2. Portale Informacyjne Sądów Powszechnych	15
2.1. Informacje ogólne	15
2.2. Dostępność na stronach internetowych sądów powszechnych	16
2.3. Użytkownicy	19
2.4. Dostępne informacje o sprawie	24
2.5. Korzystanie z Portali Informacyjnych	26
3. Zakres korzystania i satysfakcja z uzyskanych informacji – wyniki badania ankietowego	29
3.1. Metodologia badania	29
3.2. Charakterystyka grupy badawczej	29
3.3. Ogólna ocena Portali Informacyjnych Sądów Powszechnych	33
3.4. Zakres korzystania z Portali Informacyjnych Sądów Powszechnych	37
3.5. Problemy podczas korzystania z systemu	40
Podsumowanie	43
Bibliografia	45

Wstęp

Celem projektu, w ramach którego powstało niniejsze opracowanie, była analiza funkcjonowania Portali Informacyjnych Sądów Powszechnych pod kątem zakresu ich wykorzystania i poziomu satysfakcji użytkowników z uzyskanych za pośrednictwem systemu informacji. Istotnym zagadnieniem było także zbadanie wpływu Portali na ograniczenie osobistych wizyt w sądach, a tym samym odciążenie pracowników zajmujących się bezpośrednią obsługą interesanta.

Opracowanie zostało podzielone na trzy zasadnicze części. W pierwszej z nich omówione zostały możliwości dostępu do sądów powszechnych za pośrednictwem technologii informacyjno-komunikacyjnych, rola Biur Obsługi Interesantów oraz wpływ pandemii COVID-19 na kontakt z sądami. W drugiej części znalazły się informacje na temat podstawowych zasad korzystania z Portali Informacyjnych Sądów Powszechnych i ich dostępności na stronach internetowych sądów. Zaprezentowano także najistotniejsze dane statystyczne dotyczące systemu, w tym m.in. informacje o użytkownikach, liczbie logowań oraz dostępnych w nim sprawach, dokumentach i protokołach elektronicznych. W ostatniej części omówione zostały wyniki badania ankietowego przeprowadzonego przez Instytut Wymiaru Sprawiedliwości wśród czynnych zawodowo adwokatów na temat zakresu korzystania z Portali Informacyjnych Sądów Powszechnych oraz satysfakcji z uzyskanych za ich pośrednictwem informacji.

1. Dostęp do sądów w Internecie

1.1. Wprowadzenie

Dostęp do sądów może być rozpatrywany na wielu płaszczyznach. W tym opracowaniu skupiono się na trzech z tych wymiarów. Z jednej strony, miarą dostępności mogą być techniczne aspekty, takie jak odległość, jaką obywatel musi pokonać, aby dotrzeć do sądu¹ czy infrastruktura budynku umożliwiająca każdej osobie swobodne wejście i poruszanie się po jego terenie (np. podjazdy dla wózków, windy, czytelne oznaczenia). Z drugiej strony, może być ona postrzegana przez pryzmat swobody zasięgania informacji o sprawie bezpośrednio w budynku sądu, np. poprzez stworzenie specjalnych miejsc, gdzie obywatel może zwrócić się ze swoim zapytaniem, takich jak Biura Obsługi Interesantów lub Punkty Informacyjne. I z trzeciej strony, miarą dostępu do sądów mogą być rozwiązania organizacyjne i techniczne związane z wykorzystywaniem nowych technologii teleinformatycznych oraz możliwość pozyskania niezbędnych informacji poprzez strony internetowe sądów.

Biorąc pod uwagę możliwości, jakie niosą ze sobą nowe technologie oraz ich wszechobecne wykorzystywanie praktycznie w każdej sferze ludzkiego życia, skupienie się właśnie na tym ostatnim aspekcie dostępności do sądów powinno być jednym z priorytetów dla instytucji wymiaru sprawiedliwości.

1.2. Obsługa Interesantów

Największy wpływ na szerzenie wiedzy o informatycznych możliwościach pozyskiwania wiedzy o toczących się postępowaniach sądowych mają Biura Obsługi Interesantów (BOI).

Biura Obsługi Interesantów są jednostkami sądów powszechnych, tworzonymi przez prezesa danego sądu, które stanowią „pierwszą linię kontaktową” sądu z obywatelem. Szczegółowe wytyczne dotyczące funkcjonowania BOI zostały określone w rozdziale 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 18 czerwca 2019 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych². Zgodnie z § 29 niniejszego rozporządzenia do zadań BOI należą:

¹ A. Więcek-Durańska, *Zróżnicowanie terytorialne dostępu do sądów na podstawie analizy stron internetowych sądów rejonowych*, „Biuletyn Polskiego Towarzystwa Kryminologicznego” 2017, nr 24, s. 89, <http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight-6b90f5f1-a95a-4442-b8ae-355247612ba4/c/Wiecek-Duranska.pdf> (dostęp: 15 grudnia 2020 r.).

² Dz.U. poz. 1141 ze zm.

- udzielanie osobom uprawnionym informacji o stanie postępowania w sprawie na podstawie danych z sądowych systemów teleinformatycznych;
- wydawanie odpisów dokumentów na podstawie sądowych systemów teleinformatycznych lub akt sądowych po ich otrzymaniu z właściwego wydziału;
- wydawanie zapisu dźwięku albo obrazu i dźwięku z posiedzenia lub rozprawy sądu po ich otrzymaniu z właściwego wydziału;
- kierowanie interesantów do odpowiednich komórek organizacyjnych, jeżeli załatwienie ich spraw w biurze nie będzie możliwe;
- udzielanie pomocy podczas pobytu w sądzie świadkom i pokrzywdzonym m.in. przez informowanie, w miarę możliwości odprowadzanie do odpowiednich pomieszczeń, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb osób niepełnosprawnych;
- udostępnianie informacji o lekarzach sądowych, biegłych sądowych, tłumaczach przysięgłych wpisanych na listę Ministra Sprawiedliwości, mediatorach oraz instytucjach, których działalność wiąże się z ochroną praw człowieka;
- udostępnianie formularzy sądowych i wzorów pism;
- informowanie o strukturze organizacyjnej sądu, jego właściwości oraz lokalizacji, numerach telefonów, godzinach urzędowania, adresie strony internetowej, poczty elektronicznej, a także adresach innych sądów, organów i urzędów centralnych oraz kierowanie do właściwych sal rozpraw;
- udostępnianie informacji o możliwości zakończenia sporu w drodze mediacji w poszczególnych rodzajach spraw, zasadach i procedurze mediacji oraz sposobie kontaktu z mediatorem.

Zgodnie z danymi pozyskanymi od Departamentu Kadr i Organizacji Sądów Powszechnych i Wojskowych Ministerstwa Sprawiedliwości na wniosek Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości, na 23 kwietnia 2020 r. BOI funkcjonowały w 273 sądach powszechnych, w 4 sądach działały Punkty Obsługi Interesanta, a w 11 – Punkty Informacyjne. Ponadto, w 5 sądach, w których nie zostały utworzone BOI, obsługą interesantów zajmowały się BOI innego sądu.

Od lipca 2018 r. Ministerstwo Sprawiedliwości realizuje projekt pn. „Wdrożenie standardów i procedur obsługi interesanta w sądownictwie powszechnym”³, który stanowi kontynuację działań zapoczątkowanych w ramach zakończonego w 2017 r. projektu „Opracowywanie standardów obsługi interesanta w sądownictwie powszechnym”. Jak czytamy w założeniach do projektu, jego głównym celem jest „usprawnienie procesów zarządzania i komunikacji w obszarze obsługi interesanta w sądownictwie powszechnym poprzez wdrożenie standardów obsługi interesanta w aspekcie komunikacyjnym, katalogu usług z kartami usług i powiązanymi z nimi procedurami świadczenia usług oraz wspieranie tworzenia Biur Obsługi

³ Wdrożenie standardów i procedur obsługi interesantów w sądownictwie powszechnym, Ministerstwo Sprawiedliwości, <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/wdrozenie-standardow-obslugi-interesantow> (dostęp: 15 grudnia 2020 r.).

Interesantów w sądach powszechnych”⁴. Realizacja projektu ma pomóc w ustandaryzowaniu sposobu udzielania informacji interesantom, aby zapobiec sytuacjom, w których „interesanci spotykają się z różnym podejściem w zakresie udzielanych informacji dotyczących wymagań formalnych w danej sprawie, podstawowych kroków i czynności w postępowaniu sądowym oraz sposobu wypełnienia dokumentów i formularzy”⁵.

Zgodnie z § 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 grudnia 2017 r. zmieniającego rozporządzenie – Regulamin urzędowania sądów powszechnych⁶ Minister Sprawiedliwości w ciągu 36 miesięcy⁷ od wejścia w życie rozporządzenia, tj. do 31 grudnia 2020 r., powinien udostępnić sądom standardy obsługi interesanta, katalog usług z kartami usług i powiązanych z nimi procedurami świadczenia usług, w celu ich uwzględniania przy realizacji zadań BOI. Wspomniany katalog będzie obejmował około 110 kart usług z zakresu prawa cywilnego, karnego, rodzinnego, gospodarczego, pracy i ubezpieczeń społecznych, z którymi interesanci najczęściej zwracają się do sądu. Będą tam zawarte informacje m.in. „w jaki sposób interesanci mogą zrealizować daną usługę, który sąd i wydział jest dla sprawy właściwy, w jaki sposób zainicjować sprawę, jakie złożyć dokumenty, w jakim terminie należy je złożyć, w jakiej wysokości wnieść opłatę, jakie wzory i formularze zastosować”⁸.

Projekt przewiduje, że podjęte działania wpłyną na „podniesienie jakości obsługi interesanta i sposobu komunikacji w sądownictwie, a poprawa sprawności i zwiększenie spójności działania służb sądowych pozytywnie wpłynie na stopień zadowolenia i postrzeganie sądownictwa przez obywatela”. Zakończenie realizacji projektu zaplanowane zostało na marzec 2021 r.

1.3. Technologie informacyjno-komunikacyjne stosowane w kontakcie obywatela z sądem

Zakres wykorzystania nowoczesnych technologii w dostępie do sądów może być rozpatrywany w dwóch aspektach – informacyjnym, polegającym na przekazywaniu informacji w sposób bierny oraz procesowym, umożliwiającym inicjowanie postępowań sądowych i wykonywanie czynności procesowych poprzez wykorzystanie narzędzi teleinformatycznych.

Jeżeli chodzi o pierwszy aspekt, to niewątpliwie jednym z pierwszych miejsc, gdzie interesant poszukuje informacji nt. działania sądu, jest jego strona internetowa, będąca jednocześnie stroną Biuletynu Informacji Publicznej. Ustawa z 6 września 2001 r. o dostępie do

⁴ Wdrożenie....

⁵ Wdrożenie....

⁶ Dz.U. poz. 2481.

⁷ § 7 został zmieniony od 8 września 2018 r. poprzez wydłużenie terminu z 12 na 36 miesięcy rozporządzeniem z 3 września 2018 r. (Dz.U. poz. 1732).

⁸ Wdrożenie...

informacji publicznej⁹ zobowiązuje do umieszczania w Biuletynie Informacji Publicznej danych m.in. „o zasadach funkcjonowania sądów, przedmiocie działalności i kompetencjach sądu, o organach i osobach sprawujących w nich funkcje i ich kompetencjach, o sposobach przyjmowania i załatwiania spraw, o stanie przyjmowanych spraw, kolejności ich załatwiania lub rozstrzygania, o prowadzonych rejestrach, ewidencjach i archiwach oraz o sposobach i zasadach udostępniania danych w nich zawartych”¹⁰. Warto zwrócić uwagę, że serwis internetowy jest nie tylko elementem kształtującym wizerunek sądu, ale również istotnym instrumentem informacyjnym, dlatego niezwykle ważna jest tutaj „czytelna forma prezentacji, poprawność merytoryczna i aktualność umieszczanych w nim treści”¹¹. Niestety strony sądowe często są mało przejrzyste z punktu widzenia osoby na co dzień niemającej do czynienia z wymiarem sprawiedliwości.

Usprawnieniem uzyskiwania dostępu do informacji publicznej przez obywateli było wdrożenie Portalu Orzeczeń Sądów Powszechnych. W Portalu publikowane są zanonimizowane treści orzeczeń¹² wraz z uzasadnieniami wydawanymi przez sądy powszechne. Dostęp do systemu jest bezpłatny oraz nie wymaga rejestracji użytkownika czy wnioskowania o uzyskanie dostępu do publikowanych treści. Udostępnianie orzeczeń sądowych w Internecie prowadzi do „podniesienia świadomości prawnej obywateli, zwiększenia transparentności funkcjonowania sądów, a przez to zapewnienia szerokiej kontroli społecznej i realizacji idei jawności sprawowania wymiaru sprawiedliwości”¹³.

W aspekcie procesowym, nowe technologie w relacji obywatela z sądem stosowane są od 2007 r., kiedy umożliwiono składanie elektronicznych wniosków o wpis do Krajowego Rejestru Sądowego. Do złożenia takiego wniosku wymagany jest kwalifikowany podpis elektroniczny. Za pośrednictwem Internetu możliwe jest również założenie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz zarejestrowanie jej w Krajowym Rejestrze Sądowym w ciągu 24 godzin. Tryb ten określany jest mianem S24¹⁴.

Za przełom w informatyzacji postępowania sądowego można uznać wprowadzenie w 2010 r. Elektronicznego Postępowania Upominawczego (EPU). Celem wdrożenia takiego rozwiązania było „podniesienie sprawności postępowania w sprawach cywilnych, gospodarczych i pracowniczych”¹⁵. Korzystają z niego przede wszystkim wierzyciele masowi, np. firmy

⁹ Tekst jedn. Dz.U. z 2020 r. poz. 2176.

¹⁰ S. Kotecka, *Obywatelski wymiar e-sądownictwa w Polsce. O wykorzystaniu technologii informacyjno-komunikacyjnych w relacji interesanta z sądem*, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2014, s. 4, https://www.ekonomiaspoleczna.gov.pl/download/files/PPIO/Obywatelski_wymiar_e_sadownictwa_w_Polsce.pdf (dostęp: 15 grudnia 2020 r.).

¹¹ *Komunikacja i wizerunek sądów. Zbiór dobrych praktyk dla sądów powszechnych*, Ministerstwo Sprawiedliwości, s. 8, <https://www.arch.ms.gov.pl/pl/dzialalnosc/strategia/komunikacja/download,2955,0.html> (dostęp: 15 grudnia 2020 r.).

¹² W treści publikowanych orzeczeń w Portalu Orzeczeń Sądów Powszechnych nie znajdują się żadne dane osobowe pozwalające na identyfikację osoby, której dotyczy.

¹³ S. Kotecka, *Obywatelski...*, s. 14.

¹⁴ S. Kotecka, *Obywatelski...*, s. 10.

¹⁵ S. Kotecka, *Obywatelski...*, s. 12.

telekomunikacyjne lub dostarczające media. Dzięki temu, że EPU umożliwia złożenie wniosku o wydanie nakazu zapłaty w uproszczonej formie (również masowej) przez Internet, a także wysokość opłaty obniżona jest o 75%, rozwiązanie to cieszy się dużą popularnością wśród wierzycieli – „w ciągu 9 lat działania wpłynęło do niego 20 mln wniosków”¹⁶.

Innym projektem informatycznym Ministerstwa Sprawiedliwości jest Nowa Księga Wieczysta. Publiczny system dostępowy do elektronicznych wersji ksiąg wieczystych został uruchomiony w 2010 r. i umożliwia on „zakładanie i prowadzenie ksiąg wieczystych w systemie informatycznym, przenoszenie treści ksiąg wieczystych prowadzonych w dotychczasowej postaci do systemu informatycznego, wydawanie odpisów z ksiąg wieczystych w formie wydruków, bezpośredni wgląd do ksiąg wieczystych, wspomaganie prac biurowych w wydziałach ksiąg wieczystych”¹⁷.

Od 2015 r. w Polsce istnieje możliwość przeprowadzania posiedzeń jawnych w postępowaniu cywilnym z wykorzystaniem urządzeń technicznych umożliwiających komunikację na odległość. Udogodnienie to nie jest jednak często wykorzystywane w praktyce sądowej, być może ze względu na stawiany w art. 151 § 2 Kodeksu postępowania cywilnego¹⁸ dodatkowy wymóg, że „uczestnicy postępowania mogą brać udział w posiedzeniu sądowym, gdy przebywają w budynku innego sądu”. Przeprowadzenie tzw. rozprawy odmiejscowionej wiąże się zatem z koniecznością zaangażowania do jej przeprowadzenia infrastruktury i pracowników więcej niż jednego sądu¹⁹.

Wciąż brakuje w sądownictwie powszechnym możliwości składania korespondencji elektronicznej, jak ma to miejsce w sądach administracyjnych, gdzie „uruchomiona została PASSA, czyli Portal Akt Sądowych Sądów Administracyjnych, wraz z możliwością składania pism w postępowaniu przed sądami administracyjnymi za pośrednictwem elektronicznej skrzynki podawczej”²⁰. Zgodnie z obowiązującym prawem pisma procesowe w sądach powszechnych, w tym odwołania, mogą być składane w Biurze Podawczym. Zgodnie z art. 124 Kodeksu postępowania karnego²¹ oraz art. 165 § 2 k.p.c. standardową drogą komunikacji z sądem jest nadanie pisma procesowego w placówce pocztowej. Składanie pism procesowych drogą elektroniczną jest możliwe jedynie w przypadku EPU. Zmienić obecną sytuację ma podpisana ustawa z 18 listopada 2020 r. o doręczeniach elektronicznych²², której celem jest zapewnienie dominującego udziału elektronicznego obiegu dokumentów w administracji

¹⁶ B. Pilitowski, [w:] B. Pilitowski, B. Kociołowicz-Wiśniewska (red.), *Sądy dostępne przez Internet. Lekcje z Polski i 12 krajów świata*, Fundacja Court Watch Polska, Toruń 2020, s. 87, <https://www.oirp.warszawa.pl/wp-content/uploads/2020/09/S%C4%85dy-dost%C4%99pne-przez-Internet-Raport-FCWP-wersja-0.9.pdf> (dostęp: 15 grudnia 2020 r.).

¹⁷ S. Kotecka, *Obywatelski...*, s. 11.

¹⁸ Ustawa z 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn. Dz.U. z 2020 r. poz. 1575 ze zm.) – dalej k.p.c.

¹⁹ B. Pilitowski, [w:] B. Pilitowski, B. Kociołowicz-Wiśniewska (red.), *Sądy...*, s. 90.

²⁰ B. Pilitowski, [w:] B. Pilitowski, B. Kociołowicz-Wiśniewska (red.), *Sądy...*, s. 88.

²¹ Ustawa z 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (tekst jedn. Dz.U. z 2020 r. poz. 30 ze zm.).

²² Dz.U. poz. 2320.

i obrocie gospodarczym. Ustawa przewiduje wprowadzenie możliwości wnoszenia do sądu pism drogą elektroniczną (na początku tylko w sprawach cywilnych) od października 2022 r.

1.4. Dostęp do sądu w dobie pandemii COVID-19

Dostęp do sądów za pośrednictwem Internetu zdaje się być szczególnie istotny także w kontekście sytuacji, z którą przyszło nam się mierzyć w ostatnich miesiącach. Pandemia COVID-19 i związane z nią ograniczenia w zakresie gromadzenia się i przemieszczania rzuciły wyzwanie dla wielu instytucji, w tym również dla wymiaru sprawiedliwości²³. Można powiedzieć, że ta nieprzewidziana i dynamicznie zmieniająca się sytuacja w dużym stopniu zweryfikowała zakres wykorzystywanych rozwiązań teleinformatycznych służących zarówno do komunikacji wewnątrz instytucji, pomiędzy pracownikami (np. wyposażenie sądów w narzędzia służące do wideokonferencji oraz poziom kompetencji technicznych koniecznych do obsługi urządzeń i aplikacji²⁴), jak i do komunikacji zewnętrznej, z interesantami i innymi instytucjami.

Jak wynika z raportów Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka pt. „Dostęp do sądu w dobie pandemii. Analiza – część pierwsza”²⁵ oraz „Dostęp do sądu w dobie pandemii. Analiza – część druga”²⁶ w pierwszym okresie trwania pandemii bezpośrednia obsługa interesantów została wstrzymana praktycznie we wszystkich sądach rejonowych w całym kraju. Zaburzone było również funkcjonowanie Biur Podawczych w sądach powszechnych wszystkich szczebli. Ogromne zróżnicowanie występowało szczególnie w zakresie zasad dotyczących przyjmowania korespondencji – „od możliwości składania pism procesowych bezpośrednio w Biurach Podawczych, poprzez składanie ich w specjalnie przygotowanych pojemnikach (w tym również i kopertach wręczanych przez pracowników służby ochrony), przesyłanie ich pocztą elektroniczną czy korzystanie z pośrednictwa innego Biura Podawczego znajdującego się w tym samym okręgu, aż do wyłącznej konieczności korzystania z usług operatora pocztowego”²⁷.

²³ B. Pilitowski, B. Kociołowicz-Wiśniewska, [w:] B. Pilitowski, B. Kociołowicz-Wiśniewska (red.), *Sądy dostępne przez Internet Lekcje z Polski i 12 krajów świata*, Fundacja Court Watch Polska, Toruń 2020, s. 6, <https://www.oirp.warszawa.pl/wp-content/uploads/2020/09/S%C4%85dy-dost%C4%99pne-przez-Internet-Raport-FCWP-wersja-0.9.pdf> (dostęp: 15 grudnia 2020 r.).

²⁴ B. Pilitowski, B. Kociołowicz-Wiśniewska, [w:] B. Pilitowski, B. Kociołowicz-Wiśniewska (red.), *Sądy...*, s. 6.

²⁵ K. Jarzmus, *Dostęp do sądu w dobie pandemii. Analiza – część pierwsza*, Helsińska Fundacja Praw Człowieka, Warszawa 2020, <https://www.hfhr.pl/wp-content/uploads/2020/04/Dost%C4%99p-do-s%C4%85du-w-dobie-pandemii-16-04.pdf> (dostęp: 15 grudnia 2020 r.).

²⁶ K. Jarzmus, *Dostęp do sądu w dobie pandemii. Analiza – część druga*, Helsińska Fundacja Praw Człowieka, Warszawa 2020, <https://www.hfhr.pl/wp-content/uploads/2020/04/Dostep-do-sadu-w-dobie-pandemii2-FIN.pdf> (dostęp: 15 grudnia 2020 r.).

²⁷ K. Jarzmus, *Dostęp...* (część druga), s. 3.

Niektóre sądy podjęły działania wychodzące naprzeciw petentom. Przykładowo, Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia pod koniec sierpnia uruchomił internetowy czat umożliwiający komunikację z pracownikami sądu, z podziałem na cztery działy: Biuro Obsługi Interesantów; Zapytania o karalność; Krajowy Rejestr Sądowy, Rejestr Zastawów, Upadłości i restrukturyzacje oraz Księgi wieczyste. Czat działa w godzinach pracy sądu i, jak czytamy w wywiadzie „Rzeczpospolitej” z dyrektora łódzkiego sądu Martą Garbarczyk, cieszy się dużą popularnością: „Mamy 80 czatów dziennie. Zamiast dzwonić, ludzie pytają np. o numer konta, na które mogą opłacić wniosek wieczystoksięgowy, albo w jaki sposób odebrać zaświadczenie o niekaralności. Na razie czat obsługuje jedna osoba, wkrótce będzie ich cztery, a może nawet pięć”²⁸.

Podobne rozwiązanie w październiku postanowił wdrożyć także Sąd Rejonowy w Białymstoku. Jak czytamy na stronie internetowej sądu, „rozwiązanie to jest alternatywą zarówno dla osobistej wizyty w Sądzie, jak i prób nawiązania kontaktu telefonicznego z pracownikami Biura Obsługi Interesanta. Informacje udzielane z wykorzystaniem czatu nie mogą wykraczać poza zakres informacji udostępnianych drogą telefoniczną, czy elektroniczną”²⁹.

W obecnej sytuacji szczególnie brakuje również niewdrożonego dotychczas w sądach powszechnych Elektronicznego Biura Podawczego. W reakcji na wybuch pandemii pomysł umożliwienia m.in. sądowni, stronom postępowania i pełnomocnikom przesyłania pism przy pomocy systemu ePUAP, Portalu Informacyjnego lub zwykłej poczty elektronicznej kilkakrotnie trafiał do projektów nowelizacji ustawy antykryzysowej³⁰, ale za każdym razem z wprowadzenia zmiany wycofano się na etapie prac parlamentarnych.

W ustawie znalazły się za to przepisy regulujące przeprowadzanie rozpraw odmiejscowionych. Zgodnie z art. 15zżs¹ dodanym do ustawy antykryzysowej przez art. 46 pkt 21 ustawy z 14 maja 2020 r. o zmianie niektórych ustaw w zakresie działań osłonowych w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2³¹ w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19 oraz w ciągu roku od odwołania możliwe jest przeprowadzenie rozprawy lub posiedzenia jawnego przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających przeprowadzanie ich na odległość, z tym że osoby w nich uczestniczące nie muszą przebywać w budynku sądu. W związku z tym możliwe stało się to, czego dotychczas nie udało się uregulować prawnie, a mianowicie łączenie się za pomocą środków komunikowania na odległość z osobami znajdującymi się w swoim miejscu

²⁸ A. Łukasiewicz, *Koronawirus a funkcjonowanie sądów: czat z interesantami*, „Rzeczpospolita” z 27 sierpnia 2020 r., <https://www.rp.pl/Sedziowie-i-sady/308279908-Koronawirus-a-funkcjonowanie-sadow-czat-z-interesantami.html> (dostęp: 15 grudnia 2020 r.).

²⁹ *Usługa Czat na stronie internetowej*, Sąd Rejonowy w Białymstoku, <https://www.bialystok.sr.gov.pl/aktualnosci/541-uslug-a-czat-na-stronie-internetowej-sadu> (dostęp: 15 grudnia 2020 r.).

³⁰ Ustawa z 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (obecnie tekst jedn. Dz.U. poz. 1842 ze zm.).

³¹ Dz.U. poz. 875 ze zm.

zamieszkania lub pracy. Jako pierwszy z takiej możliwości już w kwietniu 2020 r. skorzystał Sąd Okręgowy we Wrocławiu³².

Problemem w dobie pandemii stało się również zachowanie konstytucyjnej zasady jawności wyroku. Zgodnie z art. 45 ust. 2 Konstytucji RP³³ rozprawa może być prowadzona z wyłączeniem jawności ze względu na moralność, bezpieczeństwo państwa i porządek publiczny oraz ze względu na ochronę życia prywatnego stron lub inny ważny interes prywatny, jednakże wyrok zawsze ogłaszany jest publicznie. Jako przykład dobrej praktyki na dochowanie tej zasady nawet w tak trudnym okresie mogą posłużyć działania sędziego Wydziału Gospodarczego Sądu Rejonowego w Nowym Sączu, Bartosza Łopalewskiego, który w początkowym okresie pandemii³⁴ publikował nagrania z ogłaszania wyroków za pośrednictwem ogólnodostępnego kanału na YouTube. Nagrania były udostępniane przez krótki okres, a następnie usuwane.

³² J. Gołaczyński, A. Zalesińska, *Nowe technologie w sądach na przykładzie wideokonferencji i składania pism procesowych i doręczeń elektronicznych w dobie pandemii COVID-19*, „Monitor Prawniczy” 2020, nr 12, s. 638.

³³ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.).

³⁴ 16 czerwca 2020 r. sędzia Bartosz Łopalewski poinformował za pośrednictwem filmiku zamieszczonego na kanale, że w związku z ponownym otwarciem sądu dla publiczności wyroki nie będą już publikowane na kanale.

2. Portale Informacyjne Sądów Powszechnych

2.1. Informacje ogólne

Jednym z internetowych środków komunikacji sądów powszechnych z obywatelami są Portale Informacyjne. Jak czytamy w Podręczniku Użytkownika Portalu Informacyjnego wydany przez Ministerstwo Sprawiedliwości, Portal Informacyjny Sądów Powszechnych jest to „system umożliwiający dostęp uprawnionym lub upoważnionym podmiotom do informacji o sprawach toczących się przed sądami powszechnymi za pośrednictwem Internetu, do którego posiadaczem autorskich praw majątkowych oraz praw zależnych jest Skarb Państwa”³⁵.

Pierwszy Portal Informacyjny został uruchomiony w 2006 r., w trzech wydziałach gospodarczych Sądu Rejonowego we Wrocławiu³⁶. Później system zaczął być stopniowo wdrażany w sądach powszechnych na terenie całego kraju. Pierwszą regulacją prawną umożliwiającą wprowadzenie Portalu Informacyjnego było zarządzenie Ministra Sprawiedliwości z 27 grudnia 2006 r.³⁷, które wprowadziło zmiany w ówczesnie obowiązującym zarządzeniu Ministra Sprawiedliwości z 12 grudnia 2003 r. w sprawie organizacji i zakresu działania sekretariatów sądowych oraz innych działów administracji sądowej³⁸. Paragraf 82g pkt 20 ww. regulacji umożliwiał „udostępnianie za pomocą ogólnodostępnych sieci informatycznych osobom biorącym udział w postępowaniu oraz ich pełnomocnikom danych dotyczących ich spraw”. Obecnie podstawą prawną funkcjonowania Portali Informacyjnych jest § 132 ust. 1–4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 18 czerwca 2019 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych³⁹. Zgodnie z przepisami prezes sądu może zarządzić udostępnianie danych o sprawie, takich jak treści protokołów oraz pism sądowych i procesowych stronom lub uczestnikom postępowania nieprocesowego oraz ich przedstawicielom, pełnomocnikom i obrońcom za pośrednictwem kont w systemie teleinformatycznym. Po uwierzytelnieniu wskazane podmioty mogą uzyskać dostęp do danych o sprawie, a także za pośrednictwem

³⁵ Podręcznik Użytkownika Portalu Informacyjnego, Ministerstwo Sprawiedliwości, s. 7, https://portal.wroclaw.sa.gov.pl/zalacznik/Instrukcja_PI.pdf (dostęp: 10 grudnia 2020 r.).

³⁶ W. Łukowski, *Portal informacyjny czar*, „Rzeczpospolita” z 23 kwietnia 2020 r., <https://www.rp.pl/Opinie/304239882-Wojciech-Lukowski-Portalu-informacyjnego-czar.html> (dostęp: 15 grudnia 2020 r.).

³⁷ Zarządzenie Ministra Sprawiedliwości z 27 grudnia 2006 r. zmieniające zarządzenie w sprawie organizacji i zakresu działania sekretariatów sądowych oraz innych działów administracji sądowej (Dz.Urz.MS Nr 8, poz. 137).

³⁸ Dz.Urz.MS. Nr 5, poz. 22.

³⁹ Dz.U. poz. 1141 ze zm.

systemu udzielić dostępu do danych o sprawie innym osobom posiadającym konta w tym systemie, o ile tym osobom przysługuje uprawnienie do ich przeglądania.

Głównym celem wdrożenia Portali Informacyjnych było przede wszystkim odciążenie sekretariatów sądów i BOI. Obowiązek udzielania informacji uczestnikom procesu był bardzo czasochłonny, szczególnie jeśli chodzi o wyszukiwanie akt do osobistego przeglądania, udostępnianie protokołów z rozpraw czy kserowanie poszczególnych kart akt. Wiązało się to również z koniecznością osobistego przyjazdu strony lub jej pełnomocnika do siedziby sądu, uprzedniego zamawiania akt do czytelni, a niejednokrotnie także ponoszeniem dodatkowych kosztów związanych z ewentualną chęcią uzyskania kserokopii dokumentów. W związku z tym, że korzystanie z Portalu jest bezpłatne, pozwala to na zaoszczędzenie czasu i pieniędzy, które należałoby poświęcić na tradycyjny kontakt z sądem. Utworzenie Portali Informacyjnych dało możliwość dostępu do sprawy z poziomu ekranu komputera.

2.2. Dostępność na stronach internetowych sądów powszechnych

Aby Portale Informacyjne spełniały swoją funkcję, informacja o ich istnieniu musi być dostatecznie rozreklamowana. Z informacji uzyskanych z Departamentu Kadr i Organizacji Sądów Powszechnych i Wojskowych Ministerstwa Sprawiedliwości wynika, że podczas wdrożeń systemu wydano rekomendację, aby sądy informowały o możliwości korzystania z Portalu przez załączenie stosownej informacji w pierwszym piśmie kierowanym do stron postępowania, jednak dotychczas nie zbadano, czy wszystkie sądy stosują się do tej rekomendacji. O możliwości korzystania z Portalu informują również BOI w sądach, a także były organizowane szkolenia skierowane do profesjonalnych pełnomocników, których celem było głównie rozpromowanie Portali Informacyjnych, gdyż samo korzystanie z systemu jest dość intuicyjne.

W ramach niniejszego projektu przeprowadzona została analiza stron internetowych sądów powszechnych pod kątem łatwości dostępu do Portali Informacyjnych oraz zakresu publikowanych na ich temat informacji.

Link do Portalu Informacyjnego był dostępny niemalże na wszystkich stronach internetowych sądów powszechnych (99%). Jedynie na stronach 5 sądów rejonowych nie udało się znaleźć odniesienia do systemu. Na 234 spośród 364 stron sądów powszechnych dostęp do strony Portalu był możliwy z więcej niż jednego miejsca.

Na ponad 80% witryn internetowych polskich sądów powszechnych zamieszczony był specjalny „kafelek” bezpośrednio odsyłający do strony logowania do Portalu Informacyjnego danej apelacji (rysunek 1). Na co trzeciej stronie dostęp do dodatkowych informacji na temat Portalu był możliwy z poziomu zakładki „Portal Informacyjny”, a w 43% przypadków z poziomu zakładki „Załatw sprawę przez Internet” (tabela 1). Na części stron, ale

już w znacznie mniejszym stopniu, informacje o Portalu Informacyjnym znajdowały się w zakładkach „Obsługa przez Internet”, „Usługi Sądowe przez Internet”, „Portale Internetowe”, „Portale Sądowe”, „Dostępne portale elektroniczne”, „Biuro Obsługi Interesantów” czy „Informacje dla Interesantów”.

Warto zatem zauważyć, że informacje o systemie są zawarte w różnych miejscach na stronach internetowych sądów. Brakuje w tym zakresie jednolitości, nawet jeżeli chodzi o sądy wchodzące w skład tej samej apelacji czy okręgu.

Rysunek 1. Odniesienie do Portali Informacyjnych na stronach sądów powszechnych w formie „kafelka”

Źródło: Strona internetowa Sądu Okręgowego we Wrocławiu, <http://www.wroclaw.so.gov.pl/> (dostęp: 17 grudnia 2020 r.).

Tabela 1. Miejsce dostępu do Portalu Informacyjnego na stronach internetowych sądów apelacyjnych, okręgowych i rejonowych

	Apelacyjne		Okręgowe		Rejonowe		Łącznie	
Kafelek „Portal Informacyjny”	10	90,00%	38	84,40%	233	73,30%	281	81,00%
Zakładka „Załatw sprawę przez Internet”	7	63,60%	16	35,60%	127	39,90%	150	43,20%
Zakładka „Portal Informacyjny”	0	0,00%	12	26,70%	104	32,70%	116	33,40%
Zakładka „Obsługa przez Internet” lub „Usługi sądowe przez Internet”	0	0,00%	3	6,70%	16	5,00%	19	5,50%
Zakładka „Portale Internetowe”, „Portale Sądowe” itp.	0	0,00%	2	4,40%	11	3,50%	13	3,70%
Inne	4	36,40%	3	6,70%	18	5,70%	25	7,20%
Brak informacji o Portalu Informacyjnym	0	0,00%	0	0,00%	5	1,60%	5	1,40%

* Odsetki nie sumują się do 100% – na niektórych stronach było więcej niż jedno miejsce dostępu do Portalu Informacyjnego.

Źródło: Opracowanie własne.

Na 1/5 stron internetowych sądów powszechnych spośród tych, na których udało się zlokalizować informacje o Portalu Informacyjnym, możliwe było jedynie bezpośrednie przejście na stronę logowania do systemu. W pozostałych przypadkach na stronach znajdowały się różne dodatkowe informacje. Najczęściej były to załączniki zawierające zarządzenie w sprawie utworzenia Internetowego Portalu Informacyjnego danego sądu lub zarządzenia zmieniające (62%) oraz Regulamin Portalu Informacyjnego (51%) (tabela 2). Na mniej niż połowie stron (45%) znajdowała się krótsza lub dłuższa informacja na temat tego, czym jest Portal Informacyjny, jakie zawiera informacje i/lub instrukcja korzystania z systemu.

Tabela 2. Informacje o Portalu Informacyjnym dostępne na stronach sądów apelacyjnych, okręgowych i rejonowych

	Apelacyjne		Okręgowe		Rejonowe		Łącznie	
Zarządzenie w sprawie utworzenia Portalu lub zarządzenie zmieniające	9	81,8%	32	71,1%	188	60,1%	229	62,1%
Regulamin	9	81,8%	28	62,2%	151	48,2%	188	50,9%
Dodatkowe informacje (opis zawartości Portalu, instrukcja użytkowania itp.)	7	63,6%	26	57,8%	132	42,2%	165	44,7%
Tylko bezpośrednie przekierowanie na stronę Portalu Informacyjnego danej apelacji	1	9,1%	10	22,2%	80	25,6%	91	24,7%

* Odsetki nie sumują się do 100% – na stronach mogła znajdować się więcej niż jedna informacja.

Źródło: Opracowanie własne.

2.3. Użytkownicy

Aby rozpocząć korzystanie z Portalu Informacyjnego, należy złożyć wniosek o rejestrację konta na stronie odpowiedniej apelacji, który składa się z 5 etapów:

1. akceptacja treści Regulaminu Portalu Informacyjnego;
2. uzupełnienie danych osobowych. W przypadku konta zakładanego przez pełnomocnika w tym miejscu wymagane jest również podanie numeru legitymacji;
3. uzupełnienie danych adresowych. W przypadku użytkownika zwykłego wskazany musi być przynajmniej adres zamieszkania lub adres korespondencyjny, a w przypadku pełnomocnika – adres siedziby kancelarii. Ponadto w zakładce „dodatkowe adresy” powinny być wskazane wszystkie adresy, które figurują w aktach spraw, jako adresy korespondencyjne, gdyż w przeciwnym razie dostęp do poszczególnych spraw może być utrudniony;
4. złożenie wniosku o udzielenie dostępu do sprawy. Jest to zakładka fakultatywna. Na tym etapie użytkownik może złożyć wniosek o dostęp do sprawy, wskazując sąd i wydział, w którym jest ona prowadzona, repertorium, rok i numer sprawy oraz swoją rolę w sprawie. Wniosek rozpatrywany jest przez pracownika wskazanego sądu, a użytkownik jest informowany o decyzji za pośrednictwem poczty elektronicznej. W przypadku pozytywnego rozpatrzenia wniosku użytkownik powinien uzyskać dostęp do informacji o sprawie w ciągu 24 godzin;
5. weryfikacja tożsamości. W celu zweryfikowania konta użytkownik powinien udać się z dokumentem tożsamości do BOI dowolnego sądu znajdującego się w obrębie apelacji, do której składany był wniosek. Odstąpienie od osobistego potwierdzania tożsamości w siedzibie sądu jest możliwe w przypadku wysłania wniosku podpisanego profilem zaufanym.

Jak wynika z danych pozyskanych 7 grudnia 2020 r. z Centrum Kompetencji i Informatyzacji Sądownictwa, na wniosek Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości, użytkowników Portalu Informacyjnych Sądów Powszechnych można podzielić na dwie grupy: użytkowników wewnętrznych i zewnętrznych.

Największy odsetek użytkowników wewnętrznych stanowią pracownicy sekretariatów sądów (72%) (tabela 3). Najwięcej spośród nich jest zarejestrowanych w Portalach Informacyjnych Apelacji Katowickiej (15%) oraz Apelacji Gdańskiej (13%) (wykres 1). Poza pracownikami sekretariatów dostęp do systemu mają również administratorzy (12%), pracownicy BOI (10%), a także helpdesk i obsługa techniczna (6%).

Tabela 3. Kategorie użytkowników wewnętrznych Portali Informacyjnych Sądów Powszechnych (stan na 30 listopada 2020 r.)

	Liczba	Procent
Pracownik sekretariatu	8268	72,0%
Administrator	1406	12,3%
Pracownik BOI	1138	9,9%
Helpdesk	602	5,3%
Obsługa techniczna	52	0,5%
Łącznie	11 466	100,0%

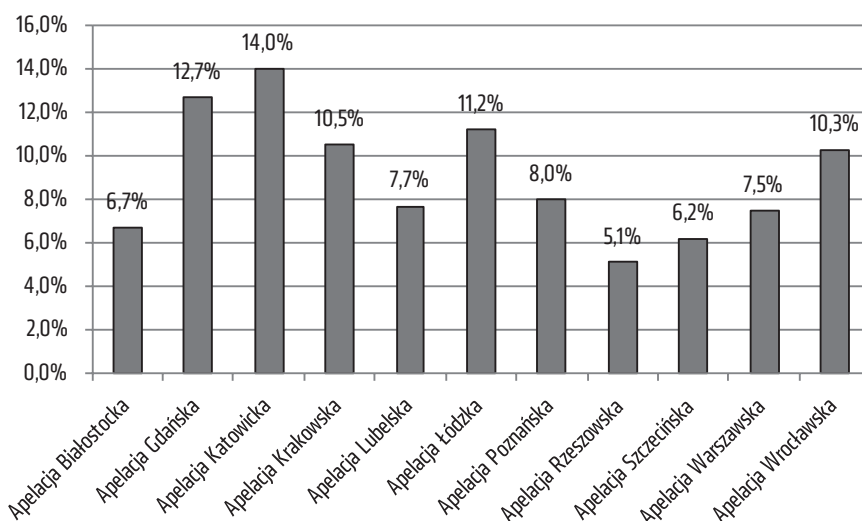
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z Centrum Kompetencji i Informatyzacji Sądownictwa na wniosek Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości.

Tabela 4. Kategorie użytkowników wewnętrznych Portali Informacyjnych Sądów Powszechnych z podziałem na apelacje (stan na 30 listopada 2020 r.)

	Pracownik sekretariatu		Pracownik BOI		Administrator		Helpdesk		Osoby techniczne		Łącznie	
Apelacja Białostocka	517	6,3%	86	7,6%	108	7,7%	55	9,1%	4	7,7%	770	6,7%
Apelacja Gdańska	1100	13,3%	125	11,0%	178	12,6%	54	9,0%	4	7,7%	1461	12,7%
Apelacja Katowicka	1231	14,8%	152	13,4%	166	11,8%	54	9,0%	5	9,6%	1608	14,1%
Apelacja Krakowska	924	11,2%	99	8,7%	125	8,9%	55	9,1%	5	9,6%	1208	10,5%
Apelacja Lubelska	604	7,3%	94	8,3%	128	9,1%	52	8,8%	5	9,6%	883	7,7%
Apelacja Łódzka	953	11,5%	137	12,0%	140	10,0%	55	9,1%	4	7,7%	1289	11,2%
Apelacja Poznańska	602	7,3%	135	11,9%	118	8,4%	55	9,1%	4	7,7%	914	8,0%
Apelacja Rzeszowska	387	4,7%	40	3,5%	93	6,6%	55	9,1%	5	9,6%	580	5,1%
Apelacja Szczecińska	490	5,9%	62	5,4%	97	6,9%	55	9,1%	5	9,6%	709	6,2%
Apelacja Warszawska	619	7,5%	80	7,0%	98	7,0%	56	9,3%	5	9,6%	858	7,5%
Apelacja Wrocławska	841	10,2%	128	11,2%	155	11,0%	56	9,3%	6	11,6%	1186	10,3%
Łącznie	8268	100,0%	1138	100,0%	1406	100,0%	602	100,0%	52	100,0%	11 466	100,0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z Centrum Kompetencji i Informatyzacji Sądownictwa na wniosek Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości.

Wykres 1. Użytkownicy wewnętrzni Portali Informacyjnych Sądów Powszechnych z podziałem na apelacje (stan na 30 listopada 2020 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z Centrum Kompetencji i Informatyzacji Sądownictwa na wniosek Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości.

Wśród użytkowników zewnętrznych Portali Informacyjnych Sądów Powszechnych wskazać można dwie dominujące grupy: użytkowników zwykłych, czyli strony procesu (42%), oraz pełnomocników (tabela 5). Ci drudzy stanowią ponad połowę ogółu użytkowników zewnętrznych Portali (54%), a w Apelacjach Rzeszowskiej, Lubelskiej i Łódzkiej nawet ponad 60% (wykres 3). Więcej zarejestrowanych użytkowników zwykłych niż pełnomocników jest jedynie w Apelacjach Poznańskiej i Warszawskiej (odpowiednio 49% i 51%).

Poza stronami postępowania i pełnomocnikami, ale już w znacznie mniejszym zakresie dostęp do Portali mają m.in. użytkownicy zależni, sędziowie, prokuratorzy, pracownicy Urzędów Skarbowych, Zakładów Ubezpieczeń Społecznych oraz Urzędów Stanu Cywilnego.

Najwięcej zarejestrowanych użytkowników zewnętrznych jest w Portalach Apelacji Warszawskiej (17%), Wrocławskiej (11%), Poznańskiej (11%) oraz Krakowskiej (10%), a najmniej w Portalach Apelacji Rzeszowskiej (5%), Białostockiej (6%) i Szczecińskiej (6%) (wykres 2).

Tabela 5. Kategorie użytkowników zewnętrznych Portali Informacyjnych Sądów Powszechnych (stan na 30 listopada 2020 r.)

	Liczba	Procent
Użytkownik zwykły	123 413	42,0%
Pełnomocnik	159 006	54,1%
Użytkownik zależny	8892	3,0%
Sędzia	1519	0,5%
Prokurator	591	0,2%
Inne	484	0,2%
łącznie	293 905	100,0%

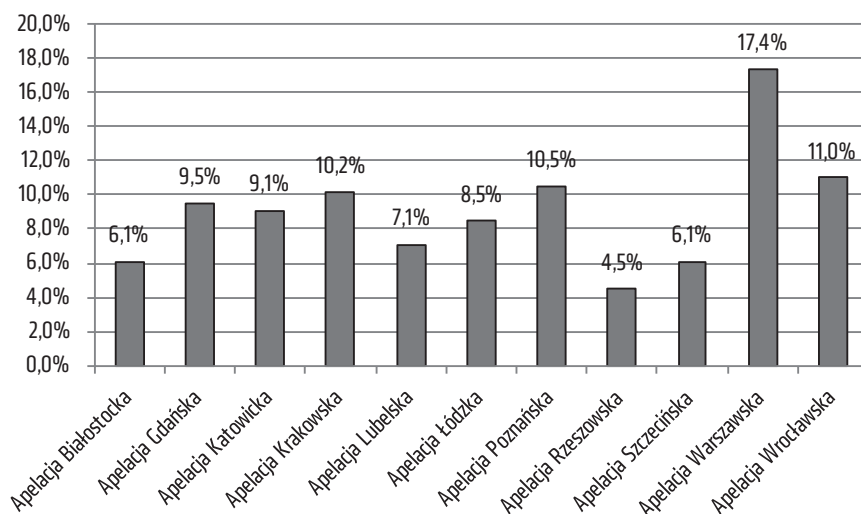
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z Centrum Kompetencji i Informatyzacji Sądownictwa na wniosek Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości.

Tabela 6. Kategorie użytkowników zewnętrznych Portali Informacyjnych Sądów Powszechnych z podziałem na apelacje (stan na 30 listopada 2020 r.)

	Użytkownik zwykły		Pełnomocnik		Użytkownik zależny		Sędzia		Prokurator		Inne		Łącznie	
Apelacja Białostocka	6563	5,3%	10 661	6,7%	384	4,3%	158	10,4%	34	5,8%	19	3,9%	17 819	6,1%
Apelacja Gdańska	10 926	8,9%	15 922	10,0%	862	9,7%	224	14,7%	63	10,7%	39	8,1%	28 036	9,5%
Apelacja Katowicka	10 098	8,2%	15 209	9,6%	1119	12,6%	171	11,3%	68	11,4%	57	11,7%	26 722	9,1%
Apelacja Krakowska	13 060	10,6%	15 985	10,1%	873	9,8%	87	5,7%	59	10,0%	35	7,2%	30 099	10,2%
Apelacja Lubelska	7235	5,9%	12 831	8,1%	573	6,4%	112	7,4%	53	9,0%	39	8,1%	20 843	7,1%
Apelacja Łódzka	8694	7,0%	15 299	9,6%	764	8,6%	126	8,3%	56	9,5%	40	8,3%	24 979	8,5%
Apelacja Poznańska	15 164	12,3%	14 520	9,1%	929	10,4%	74	4,9%	58	9,8%	58	12,0%	30 803	10,5%
Apelacja Rzeszowska	3524	2,9%	8946	5,6%	468	5,3%	96	6,3%	37	6,3%	23	4,8%	13 112	4,5%
Apelacja Szczecińska	6808	5,5%	10 298	6,5%	763	8,6%	88	5,8%	44	7,4%	26	5,4%	18 027	6,1%
Apelacja Warszawska	25 927	20,9%	23 810	14,9%	1219	13,8%	184	12,1%	53	9,0%	48	9,9%	51 241	17,4%
Apelacja Wrocławska	15 396	12,5%	15 525	9,8%	938	10,5%	199	13,1%	66	11,1%	100	20,6%	32 224	11,0%
Łącznie	123 395	100,0%	159 006	100,0%	8892	100,0%	1519	100,0%	591	100,0%	484	100,0%	293 905	100,0%

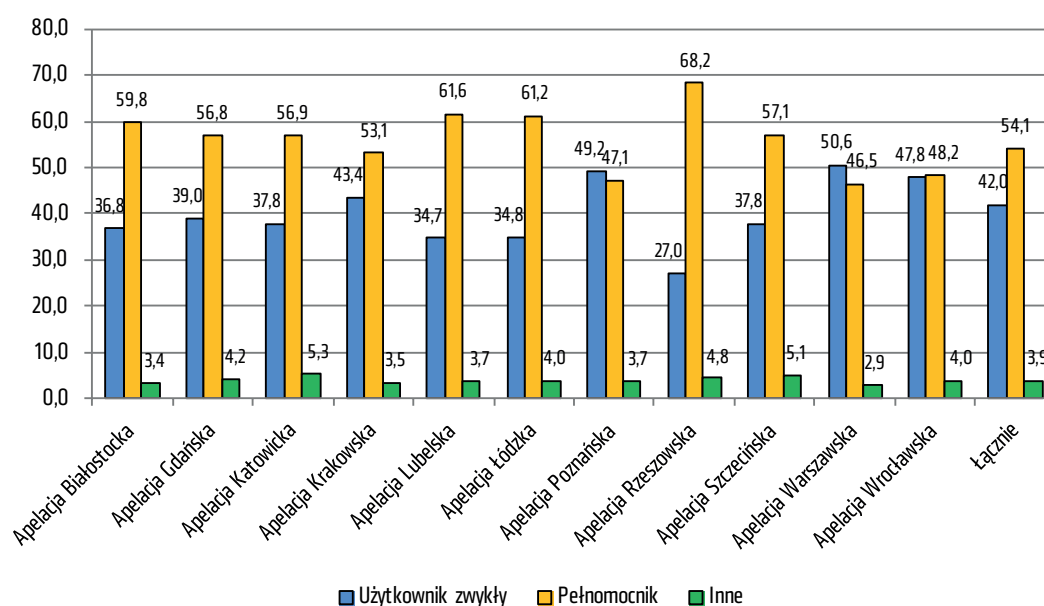
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z Centrum Kompetencji i Informatyzacji Sądownictwa na wniosek Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości.

Wykres 2. Użytkownicy zewnętrzni Portali Informacyjnych Sądów Powszechnych z podziałem na apelacje (stan na 30 listopada 2020 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z Centrum Kompetencji i Informatyzacji Sądownictwa na wniosek Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości.

Wykres 3. Kategorie użytkowników zewnętrznych Portali Informacyjnych Sądów Powszechnych z podziałem na apelacje (w %) (stan na 30 listopada 2020 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z Centrum Kompetencji i Informatyzacji Sądownictwa na wniosek Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości.

2.4. Dostępne informacje o sprawie

Po zalogowaniu do systemu użytkownik ma wgląd do panelu startowego, na którym wyświetlają mu się takie informacje, jak:

- aktualne sprawy (do 10 najnowszych, ze wskazaniem nazwy sądu oraz sygnatury i przedmiotu sprawy);
- najbliższe posiedzenia (do 10 najbliższych posiedzeń, ze wskazaniem nazwy sądu, sygnatury sprawy, daty posiedzenia oraz sali, w której ono się odbędzie);
- ostatnie czynności podjęte przez sąd w sprawie (do 10 ostatnich czynności, ze wskazaniem nazwy sądu, sygnatury sprawy, daty wykonania czynności oraz opisu);
- ostatnie dodane dokumenty (do 10 ostatnich dokumentów, ze wskazaniem nazwy sądu, sygnatury sprawy, daty wykonania oraz opisu);
- graficzny kalendarz (na którym zaznaczane są zaplanowane posiedzenia, a także użytkownik może dodawać własne wydarzenia).

Po kliknięciu w sygnaturę interesującej użytkownika sprawy zostaje on przekierowany do danych zawartych w systemie informacji o sprawie, które zostały podzielone na 7 szczegółowych zakładek, takich jak:

- szczegóły sprawy (nazwa sądu i wydziału, sygnatura sprawy, data wpływu, data zakończenia lub informacja, że sprawa jest w toku, przedmiot sprawy, tytuł teczek, dane o wartości przedmiotu sporu oraz o sposobie rozstrzygnięcia sprawy, w przypadku jej zakończenia, możliwość zdefiniowania własnego opisu danej sprawy, który jest indywidualny dla każdego użytkownika i tylko dla niego widoczny);
- podmioty (informacje na temat osób uczestniczących w sprawie, m.in. stronach postępowania, pełnomocnikach, świadkach);
- posiedzenia (terminy rozpraw przyszłych i historycznych, wraz ze wskazaną godziną, salą oraz składem sędziowskim);
- czynności (wykaz czynności, jakich dokonał sąd w danej sprawie);
- dokumenty (wykaz dokumentów, jakie sąd wydał w danej sprawie z możliwością otwarcia pliku i pobrania go na dysk komputera w formacie .docx lub .pdf; w portalu nie są publikowane treści pism przychodzących – zamieszczana jest jedynie informacja o pojawieniu się takiego dokumentu w aktach sprawy);
- powiązane (w przypadku spraw prowadzonych w II instancji wyświetlane są powiązania ze sprawą rozpoznawaną w sądzie I instancji, w której strona dokonała zaskarżenia orzeczenia);
- e-protokół (w czwartym dniu roboczym licząc od daty sporządzenia protokołu nagranie powinno zostać opublikowane w portalu; oprócz możliwości pobrania i odsłuchania e-protokołów użytkownik powinien mieć także możliwość z tego poziomu złożyć wniosek o przeprowadzenie rozprawy odmiejscowionej lub wniosek o strumieniowanie online).

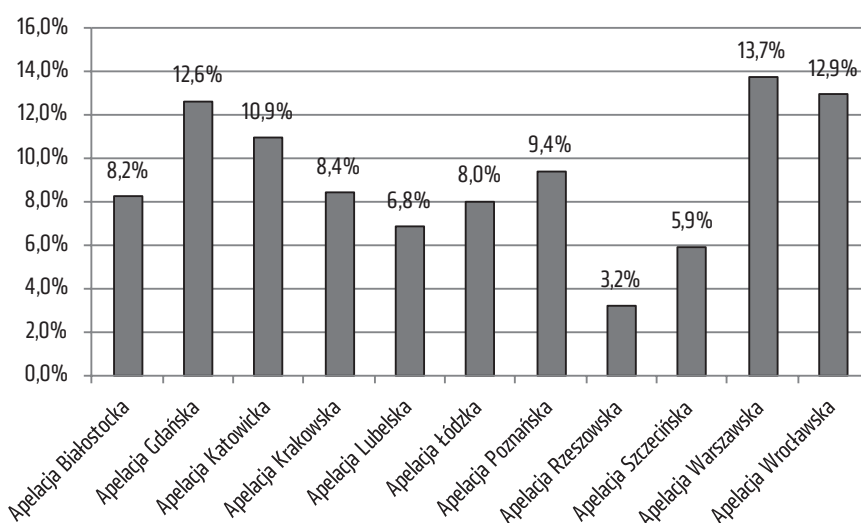
Do końca listopada 2020 r. w systemie zostało zarejestrowanych łącznie ponad 63,5 mln spraw, z czego 2,7 mln stanowią sprawy, które wciąż się toczą (tabela 7). Najwięcej spośród dostępnych spraw jest w Portalach Informacyjnych Sądów Powszechnych Apelacji Warszawskiej (14%), Wrocławskiej (13%) oraz Gdańskiej (13%), zaś najmniej w sądach Apelacji Rzeszowskiej (3%), Szczecińskiej (6%) i Lubelskiej (7%) (wykres 4.).

Tabela 7. Liczba spraw w toku i zakończonych dostępnych w Portalach Informacyjnych Sądów Powszechnych z podziałem na apelacje (stan na 30 listopada 2020 r.)

	Sprawy w toku		Sprawy zakończone		Łącznie	
Apelacja Białostocka	122 845	4,5%	5 112 253	8,4%	5 235 098	8,2%
Apelacja Gdańska	318 139	11,8%	7 700 052	12,7%	8 017 928	12,6%
Apelacja Katowicka	284 224	10,5%	6 645 281	10,9%	6 930 505	10,9%
Apelacja Krakowska	236 619	8,7%	5 111 842	8,4%	5 348 461	8,4%
Apelacja Lubelska	169 479	6,3%	4 151 643	6,8%	4 321 122	6,8%
Apelacja Łódzka	260 784	9,6%	4 850 723	8,0%	5 111 507	8,0%
Apelacja Poznańska	261 131	9,7%	5 713 041	9,4%	5 974 172	9,4%
Apelacja Rzeszowska	98 605	3,6%	1 913 211	3,1%	2 011 816	3,2%
Apelacja Szczecińska	152 115	5,6%	3 620 307	6,0%	3 772 422	5,9%
Apelacja Warszawska	474 815	17,7%	8 174 716	13,4%	8 649 537	13,7%
Apelacja Wrocławska	325 678	12,0%	7 825 020	12,9%	8 150 698	12,9%
Łącznie	2 704 434	100,0%	60 819 089	100,0%	63 523 266	100,0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z Centrum Kompetencji i Informatyzacji Sądownictwa na wniosek Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości.

Wykres 4. Łączna liczba spraw dostępnych w Portalach Informacyjnych Sądów Powszechnych w poszczególnych apelacjach (stan na 30 listopada 2020 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z Centrum Kompetencji i Informatyzacji Sądownictwa na wniosek Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości.

W Portalach Informacyjnych Sądów Powszechnych znajduje się prawie 254 mln dokumentów oraz blisko 8 mln nagrań e-Protokołów. Najwięcej dokumentów zostało wgranych w Portalach Informacyjnych Sądów Apelacji Warszawskiej (17%), Wrocławskiej (15%) i Poznańskiej (12%), a najmniej w sądach Apelacji Rzeszowskiej (3%), Lubelskiej (5%) i Białostockiej (6%) (tabela 8). Jeżeli zaś chodzi o nagrania e-Protokołów, to najwięcej znajduje się w bazach Portali Informacyjnych Sądów Apelacji Gdańskiej (17%), Krakowskiej (17%) i Wrocławskiej (16%), a najmniej w sądach Apelacji Rzeszowskiej (2%), Lubelskiej (2%) i Szczecińskiej (4%).

Tabela 8. Dokumenty i nagrania e-Protokołów dostępne w Portalach Informacyjnych Sądów Powszechnych z podziałem na apelacje (stan na 30 listopada 2020 r.)

	Dokumenty		Nagrania e-Protokołu	
Apelacja Białostocka	14 331 467	5,6%	604953	7,6%
Apelacja Gdańska	24 898 785	9,8%	1312652	16,6%
Apelacja Katowicka	19 335 798	7,6%	595531	7,5%
Apelacja Krakowska	25 315 855	10,0%	1303171	16,5%
Apelacja Lubelska	11 329 387	4,5%	191034	2,4%
Apelacja Łódzka	22 981 943	9,1%	791042	10,0%
Apelacja Poznańska	29 859 300	11,8%	374741	4,7%
Apelacja Rzeszowska	6 937 502	2,7%	179855	2,3%
Apelacja Szczecińska	17 185 219	6,8%	287660	3,6%
Apelacja Warszawska	44 202 617	17,3%	1051144	13,3%
Apelacja Wrocławska	37 527 115	14,8%	1227104	15,5%
Łącznie	253 904 988	100,0%	7 918 887	100,0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z Centrum Kompetencji i Informatyzacji Sądownictwa na wniosek Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości.

2.5. Korzystanie z Portali Informacyjnych

W okresie od 1 grudnia 2019 r. do 30 listopada 2020 r. odnotowano łącznie ponad 23 mln logowań do Portali Informacyjnych Sądów Powszechnych. Najwięcej z nich miało miejsce w systemach Apelacji Warszawskiej (18%) i Wrocławskiej (12%), a najmniej – Apelacji Rzeszowskiej (4%) i Białostockiej (5%) (tabela 9).

Łącznie z Portali Informacyjnych wszystkich sądów pobranych lub odczytanych zostało w tym czasie ponad 21 mln dokumentów oraz blisko 0,5 mln protokołów elektronicznych.

Tabela 9. Statystyka dotycząca logowań do Portali Informacyjnych Sądów Powszechnych oraz pobierania/odczytu dokumentów i pobrania/odtworzenia e-Protokołów w okresie 1 grudnia 2019 r. – 30 listopada 2020 r., z podziałem na apelacje

	Liczba logowań		Liczba pobranych/odczytanych dokumentów		Liczba pobranych/odtworzonych e-Protokołów	
Apelacja Białostocka	1 234 272	5,3%	908 575	4,2%	24 449	5,3%
Apelacja Gdańska	2 310 608	10,0%	2 261 432	10,4%	54 187	11,7%
Apelacja Katowicka	2 449 873	10,6%	1 918 424	8,8%	43 797	9,4%
Apelacja Krakowska	2 137 590	9,3%	2 113 015	9,7%	55 557	12,0%
Apelacja Lubelska	1 512 278	6,5%	1 038 255	4,8%	20 196	4,4%
Apelacja Łódzka	1 930 254	8,4%	1 752 507	8,1%	36 379	7,8%
Apelacja Poznańska	2 428 275	10,5%	2 626 790	12,1%	35 397	7,6%
Apelacja Rzeszowska	831 148	3,6%	597 041	2,7%	12 006	2,6%
Apelacja Szczecińska	1 410 927	6,1%	1 570 751	7,2%	19 717	4,3%
Apelacja Warszawska	4 036 444	17,5%	4 178 653	19,3%	94 446	20,3%
Apelacja Wrocławska	2 820 044	12,2%	2 762 453	12,7%	67 524	14,6%
łącznie	23 101 713	100,0%	21 727 896	100,0%	463 655	100,0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z Centrum Kompetencji i Informatyzacji Sądownictwa na wniosek Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości.

Dla systemu Portali Informacyjnych świadczone jest wsparcie przez Centrum Pomocy Systemów Informatycznych. Problem związany z funkcjonowaniem Portalu można zgłosić za pomocą dostępnego po zalogowaniu w stopce każdej strony formularza „Zgłoszenie błędu” lub z poziomu zakładki „Pomoc”.

Jak wynika z danych Centrum Kompetencji i Informatyzacji Sądownictwa, zgłoszenia dzielone są na 3 główne kategorie: incydenty, wnioski o usługę i wnioski o informację. W okresie od 1 grudnia 2019 r. do 30 listopada 2020 r. łącznie załatwiono ponad 60 tys. zgłoszeń. Zdecydowaną większość z nich stanowiły zgłoszenia incydentów (97%) (tabela 10). Najczęściej zgłaszanymi incydentami były: brak dokumentu, brak sprawy, problem ze złożonym wnioskiem o dostęp do sprawy, brak e-Protokołu oraz problem z logowaniem.

Składane wnioski o usługę dotyczyły najczęściej prośby o usunięcie konta, konfigurację importu plików oraz zmianę danych użytkownika. Zaś wnioski o informację kierowane były głównie z prośbą o udzielenie informacji odnoszącej się do dostępu do sprawy, rejestracji użytkownika oraz logowania do systemu.

Tabela 10. Liczba zgłoszeń załatwionych w okresie 1 grudnia 2019 r. – 30 listopada 2020 r. z podziałem na główne kategorie i rodzaje zgłoszeń

Kategoria	Rodzaj	Liczba	Procent
Incident	Brak dokumentu	30 074	48,6%
	Brak sprawy	14 598	23,6%
	Problem z wnioskiem o dostęp do sprawy	4588	7,4%
	Brak nagrania e-Protokołu	2344	3,8%
	Problem z logowaniem	913	1,5%
	Błąd generowania PDF	606	1,0%
	Problem z importem danych	513	0,8%
	Brak czynności w systemie	457	0,7%
	Inne	6029	9,7%
	Łącznie	60 122	97,1%
Wniosek o usługę	Usunięcie konta	425	0,7%
	Konfiguracja importu	168	0,3%
	Zmiana danych użytkownika	84	0,1%
	Inne	97	0,2%
	Łącznie	774	1,3%
Wniosek o informację	Dostęp do sprawy	156	0,3%
	Rejestracja użytkownika	133	0,2%
	Logowanie do systemu	95	0,1%
	Inne	613	1,0%
	Łącznie	997	1,6%
Łącznie		61 893	100,0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z Centrum Kompetencji i Informatyzacji Sądownictwa na wniosek Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości.

3. Zakres korzystania i satysfakcja z uzyskanych informacji – wyniki badania ankietowego

3.1. Metodologia badania

W okresie od 16 do 23 listopada 2020 r. Instytut Wymiaru Sprawiedliwości przeprowadził ankietę na temat wykorzystania Portali Informacyjnych Sądów Powszechnych w codziennej pracy kancelarii prawnych. Badanie zostało przeprowadzone metodą CAWI, za pośrednictwem internetowego systemu ankiet LimeSurvey. Mail z zaproszeniem do udziału w badaniu został wysłany do wszystkich adwokatów zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze Adwokatów i Aplikantów Adwokackich, o statusie „wykonujący zawód” (17 tys. osób).

Celem badania było poznanie opinii adwokatów na temat funkcjonowania Portali Informacyjnych Sądów Powszechnych. Zebrane informacje pozwalają na zweryfikowanie, czy uruchomienie systemu usprawniło wymianę informacji z sądami oraz czy wpłynęło na ograniczenie osobistych wizyt w Biurach Obsługi Interesantów i sekretariatach sądów. Wyniki badania zwracają również uwagę na problemy w funkcjonowaniu Portali Informacyjnych Sądów Powszechnych, na które natrafiają adwokaci w swojej codziennej pracy, a także na ich oczekiwania co do poczynienia pewnych modyfikacji w działaniu systemu.

3.2. Charakterystyka grupy badawczej

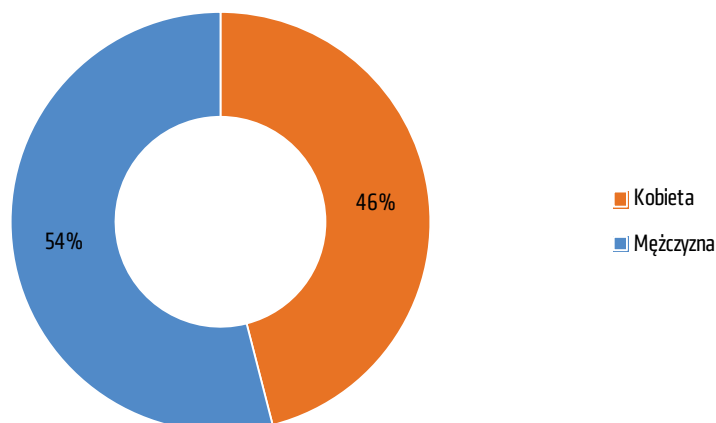
Na przesłaną ankietę odpowiedziało 1356 czynnych zawodowo adwokatów. Większość respondentów stanowili mężczyźni (54%) (wykres 5). Blisko 35% badanych określiło, że posiada staż w zawodzie adwokata od roku do 5 lat, a niewiele mniej, bo 32% – od 5 do 10 lat. Co piąty badany (22%) był czynnym zawodowo adwokatem już od 10 do 20 lat (tabela 12 i wykres 6).

Tabela 11. Płeć respondentów

	Liczba	Procent
Kobieta	603	44,5%
Mężczyzna	720	53,1%
Brak danych	33	2,4%
łącznie	1356	100,0%

Źródło: Opracowanie własne.

Wykres 5. Płeć respondentów

* Na wykresie nie uwzględniono braków danych.

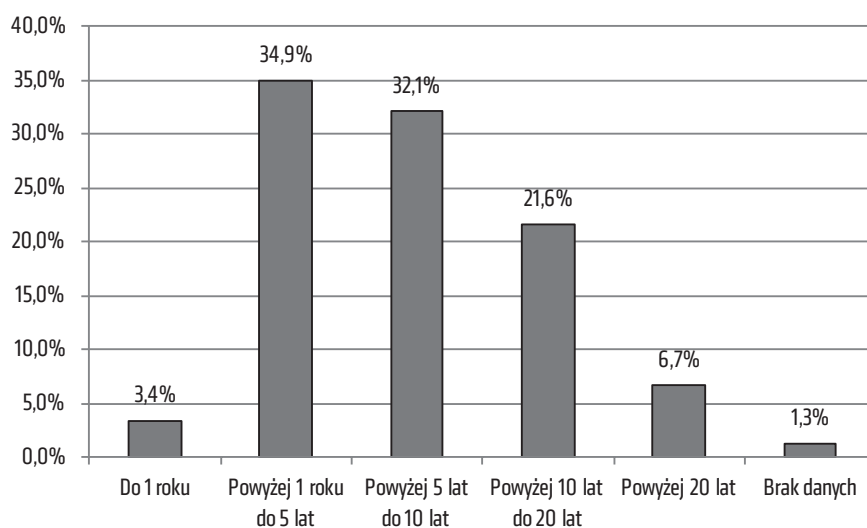
Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 12. Staż pracy w zawodzie adwokata

	Liczba	Procent
Do 1 roku	46	3,4%
Powyżej 1 roku do 5 lat	473	34,9%
Powyżej 5 lat do 10 lat	435	32,1%
Powyżej 10 lat do 20 lat	293	21,6%
Powyżej 20 lat	91	6,7%
Brak danych	18	1,3%
Łącznie	1356	100,0%

Źródło: Opracowanie własne.

Wykres 6. Staż pracy w zawodzie adwokata

Źródło: Opracowanie własne.

Wśród odpowiadających przeważali adwokaci wykonujący zawód w indywidualnych kancelariach prawnych (85%), a co dziesiąty z nich (11%) świadczył swoje usługi w spółkach (tabela 13).

Około 70% badanych adwokatów w ogóle nie zatrudnia pracowników, a co czwarty z nich (26%) pracuje w małej kancelarii zatrudniającej od 2 do 5 osób (tabela 14).

Blisko połowa kancelarii, których przedstawiciele wzięli udział w badaniu, ma swoją siedzibę w dużych miastach powyżej 500 tys. mieszkańców (tabela 15). W miastach od 100 do 500 tys. mieszkańców ma swoje siedziby zawodowe ponad 1/5 badanych (27%), a po około 8% odpowiedziało, że pracuje w miejscowościach od 50 do 100 tys. mieszkańców lub od 20 do 50 tys. mieszkańców.

Tabela 13. Forma wykonywania zawodu adwokata

	Liczba	Procent
Kancelaria indywidualna	1153	85,0%
Spółka	148	10,9%
Zespół adwokacki	13	1,0%
Inne	15	1,1%
Brak danych	27	2,0%
łącznie	1356	100,0%

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 14. Wielkość kancelarii lub spółki

	Liczba	Procent
1 osoba (prawnik pracujący jako in-house lub w przeważającej mierze na rzecz jednego klienta)	160	11,8%
1 osoba (kancelaria indywidualna obsługująca wielu klientów)	671	49,5%
2–5 osób	355	26,2%
6–10 osób	87	6,4%
11–20 osób	27	2,0%
21–30 osób	10	0,7%
31–50 osób	8	0,6%
Powyżej 50 osób	23	1,7%
Brak danych	15	1,1%
łącznie	1356	100,0%

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 15. Siedziba kancelarii

	Liczba	Procent
W mieście powyżej 500 tys. mieszkańców	652	48,1%
W mieście powyżej 100 tys. do 500 tys. mieszkańców	362	26,7%
W mieście powyżej 50 tys. do 100 tys. mieszkańców	113	8,3%
W mieście powyżej 20 tys. do 50 tys. mieszkańców	115	8,5%
W mieście do 20 tys. mieszkańców	77	5,7%
Na wsi	11	0,8%
Brak danych	26	1,9%
Łącznie	1356	100,0%

Źródło: Opracowanie własne.

Dla 2/3 uczestników ankiety (67%) praktyka zawodowa jest wyłącznie lub w dominującym wymiarze procesowa. Dla 26% badanych stanowi ona między 25% a 75% całego czasu pracy. W przypadku pozostałych badanych ich praktyka prawnicza wykonywana jako prawnik występujący w postępowaniach sądowych stanowi mniej niż 25% ogółu wykonywanych obowiązków zawodowych lub w ogóle się tym nie zajmują (tabela 16 i wykres 7).

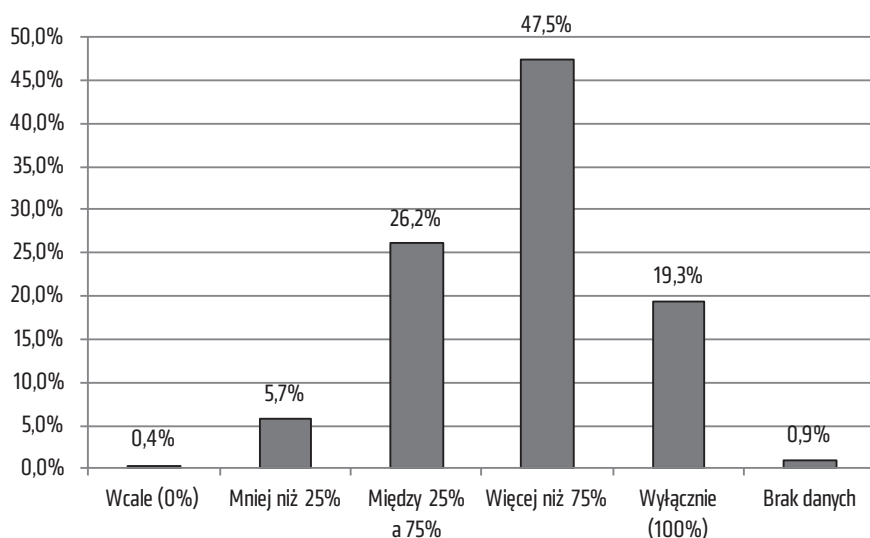
Osoby, które zaznaczyły, że w mniejszym lub większym stopniu ich praktyka zawodowa jest procesowa, zostały poproszone o określenie, jaką część obsługiwanych przez nich postępowań sądowych stanowią poszczególne typy spraw. W przypadku ponad połowy respondentów (55%) obsługa spraw cywilnych stanowi między 25% a 50% ogółu ich praktyki sądowej (tabela 17). Z kolei sprawy karne, gospodarcze i rodzinne najczęściej stanowią mniej niż 25% obsługiwanych przez nich spraw lub w ogóle się nimi nie zajmują (odpowiednio: 59%, 63%, 68%). Praktyka sądowa badanych adwokatów w zakresie spraw cywilnych średnio stanowi 36%, karnych – 22,4%, gospodarczych – 20,1%, rodzinnych – 17,6% oraz pozostałych – 4,4%.

Tabela 16. Odpowiedzi na pytanie: Jaka część Pana/i praktyki prawniczej wykonywanej jako prawnik „bezpośrednio” prowadzący sprawę (tj. pełnomocnik/pełnomocnik substytucyjny) dotyczy postępowań sądowych?

	Liczba	Procent
Wcale (0%)	5	0,4%
Mniej niż 25%	77	5,7%
Między 25% a 75%	355	26,2%
Więcej niż 75%	645	47,5%
Wyłącznie (100%)	262	19,3%
Brak danych	12	0,9%
Łącznie	1356	100,0%

Źródło: Opracowanie własne.

Wykres 7. Odpowiedzi na pytanie: Jaka część Pana/i praktyki prawniczej wykonywanej jako prawnik „bezpośrednio” prowadzący sprawę (tj. pełnomocnik/pełnomocnik substytucyjny) dotyczy postępowań sądowych?

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 17. Odpowiedzi na pytanie: Jaki procent Pana/i praktyki sądowej zajmują poszczególne typy spraw?

	Karne		Cywilne		Gospodarcze		Rodzinne		Inne	
Wcale (0%)	137	10,2%	41	3,1%	240	17,9%	258	19,3%	716	53,5%
Mniej niż 25%	658	49,1%	302	22,5%	607	45,2%	648	48,4%	522	39,0%
Między 25% a 50%	392	29,3%	733	54,6%	337	25,2%	318	23,7%	34	2,5%
Między 51% a 75%	40	3,0%	144	10,8%	73	5,5%	41	3,1%	8	0,6%
Więcej niż 75%	45	3,4%	53	4,0%	21	1,6%	14	1,0%	0	0,0%
Wyłącznie (100%)	10	0,7%	9	0,7%	4	0,3%	3	0,2%	2	0,1%
Brak danych	57	4,3%	57	4,3%	57	4,3%	57	4,3%	57	4,3%
Łącznie	1339	100,0%	1339	100,0%	1339	100,0%	1339	100,0%	1339	100,0%

Źródło: Opracowanie własne.

3.3. Ogólna ocena Portali Informacyjnych Sądów Powszechnych

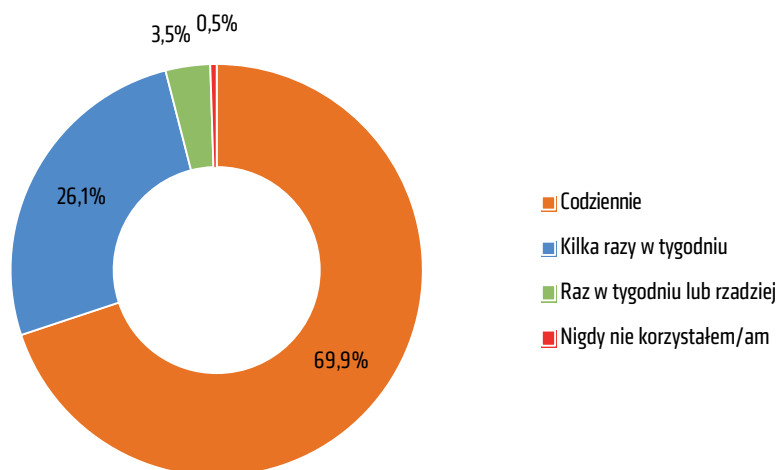
Można powiedzieć, że Portale Informacyjne Sądów Powszechnych stały się nieodłącznym elementem pracy adwokatów. Zdecydowana większość respondentów wskazała, że korzysta z nich codziennie (70%), a więcej niż co czwarty badany – kilka razy w tygodniu. Raz w tygodniu lub rzadziej Portale Informacyjne Sądów Powszechnych odwiedza raptem 3,5% badanych, a 0,5% nigdy nie korzystało z nich w swojej pracy (tabela 18 i wykres 8).

Tabela 18. Odpowiedzi na pytanie: Jak często korzysta Pan/i z Portali Informacyjnych Sądów Powszechnych?

	Liczba	Procent
Codziennie	947	69,9%
Kilka razy w tygodniu	354	26,1%
Raz w tygodniu	19	1,4%
Kilka razy w miesiącu	21	1,5%
Raz w miesiącu	3	0,2%
Rzadziej niż raz w miesiącu	5	0,4%
Nigdy nie korzystałem/am	7	0,5%
Łącznie	1356	100,0%

Źródło: Opracowanie własne.

Wykres 8. Odpowiedzi na pytanie: Jak często korzysta Pan/i z Portali Informacyjnych Sądów Powszechnych?

Źródło: Opracowanie własne.

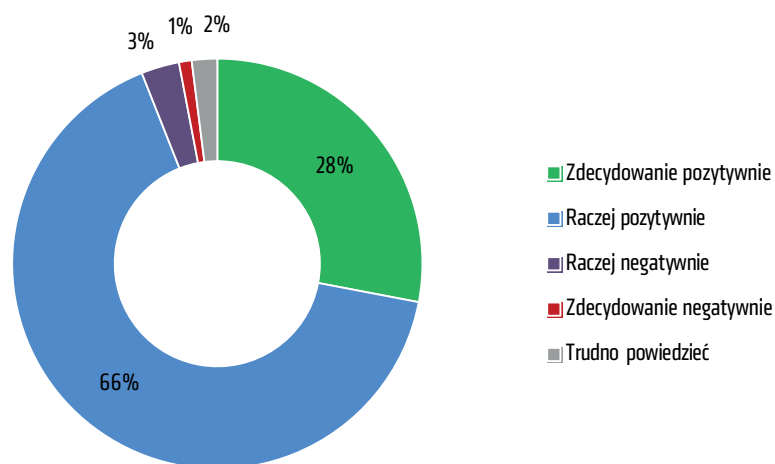
Spośród badanych adwokatów, którzy w swojej pracy kiedykolwiek korzystali z Portali Informacyjnych Sądów Powszechnych, blisko 95% ma ogólnie pozytywne zdanie na ich temat, w tym ponad 28% ocenia je zdecydowanie pozytywnie (tabela 19 i wykres 9). Jedynie 4% respondentów jest odmiennego zdania w tej kwestii, w tym 1% ocenia je zdecydowanie negatywnie.

Tabela 19. Odpowiedzi na pytanie: Jakie jest Pana/i ogólne zdanie o Portalach Informacyjnych Sądów Powszechnych?

	Liczba	Procent
Zdecydowanie pozytywne	382	28,3%
Raczej pozytywne	890	65,9%
Raczej negatywne	40	3,0%
Zdecydowanie negatywne	13	1,0%
Trudno powiedzieć	21	1,6%
Brak danych	3	0,2%
Łącznie	1349	100,0%

Źródło: Opracowanie własne.

Wykres 9. Odpowiedzi na pytanie: Jakie jest Pan/i ogólne zdanie o Portalach Informacyjnych Sądów Powszechnych?

* na wykresie nie uwzględniono braków danych

Źródło: Opracowanie własne.

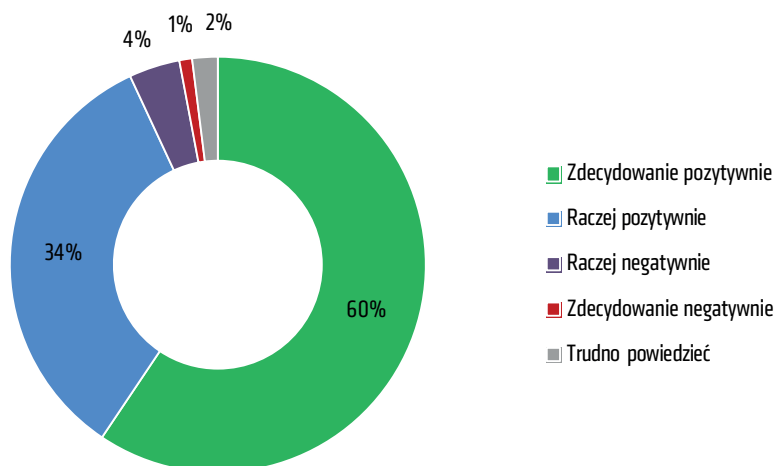
Jeszcze większy odsetek badanych uważa, że wprowadzenie Portalu Informacyjnych Sądów Powszechnych zdecydowanie poprawiło wymianę informacji z sądami (60%). Co trzeci z nich nie jest o tym przekonany, ale myśli, że raczej miało to pozytywny wpływ. 6% respondentów albo uważa, że uruchomienie Portalu Informacyjnych nie wpłynęło na lepszą komunikację z sądami, albo nie ma w tej kwestii zdania (tabela 20 i wykres 10).

Tabela 20. Odpowiedzi na pytanie: Czy wprowadzenie Portali Informacyjnych Sądów Powszechnych poprawiło Pana/i wymianę informacji z sądami?

	Liczba	Procent
Zdecydowanie tak	808	59,9%
Raczej tak	456	33,8%
Raczej nie	50	3,7%
Zdecydowanie nie	10	0,7%
Trudno powiedzieć	21	1,6%
Brak danych	4	0,3%
Łącznie	1349	100,0%

Źródło: Opracowanie własne.

Wykres 10. Odpowiedzi na pytanie: Czy wprowadzenie Portali Informacyjnych Sądów Powszechnych poprawiło Pana/i wymianę informacji z sądami?

* na wykresie nie uwzględniono braków danych

Źródło: Opracowanie własne.

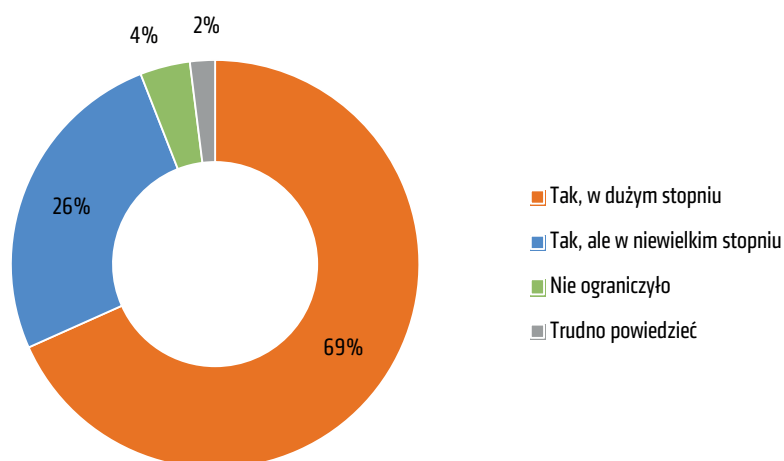
Więcej niż 2/3 respondentów (69%) uważa, że wprowadzenie Portali Informacyjnych Sądów Powszechnych w dużym stopniu ograniczyło ich kontakty z Biurami Obsługi Interesantów i sekretariatami sądów (tabela 21 i wykres 11). Co czwarty badany (26%) jest zdania, że ograniczyło to ich bezpośrednie wizyty w sądach, ale tylko w niewielkim zakresie. Zdaniem 4% badanych Portale Informacyjne w żaden sposób nie ograniczyły ich wizyt w sądzie, a 2% nie ma w tej kwestii zdania.

Tabela 21. Odpowiedzi na pytanie: Czy wprowadzenie systemu Portali Informacyjnych Sądów Powszechnych ograniczyło Pana/i kontakty z Biurami Obsługi Interesantów i sekretariatami sądów?

	Liczba	Procent
Tak, w dużym stopniu	924	68,5%
Tak, ale w niewielkim stopniu	344	25,5%
Nie ograniczyło	58	4,3%
Trudno powiedzieć	21	1,6%
Brak danych	2	0,1%
Łącznie	1349	100,0%

Źródło: Opracowanie własne.

Wykres 11. Odpowiedzi na pytanie: Czy wprowadzenie systemu Portali Informacyjnych Sądów Powszechnych ograniczyło Pana/i kontakty z Biurami Obsługi Interesantów i sekretariatami sądów?

* na wykresie nie uwzględniono braków danych

Źródło: Opracowanie własne.

3.4. Zakres korzystania z Portali Informacyjnych Sądów Powszechnych

Badani adwokaci spośród informacji o prowadzonych sprawach zawartych w Portalach Informacyjnych Sądów Powszechnych najczęściej (84%) wyszukują protokołów z rozpraw (tabela 22 i wykres 12). Prawie taki sam odsetek respondentów wyszukuje także wyroków, postanowień, zarządzeń oraz uzasadnień. Więcej niż 2/3 badanych (68%) najczęściej wyszukuje dokumentów w sprawie wygenerowanych przez sąd w formie elektronicznej, takich jak np. pisma wychodzące, a ponad połowa (55%) – wyznaczonych terminów posiedzeń. W mniejszym stopniu wyszukiwanie są protokoły elektroniczne (13%) oraz informacje o czynnościach wykonywanych przez sąd wraz z określeniem osoby odpowiedzialnej za jej wykonanie (8%).

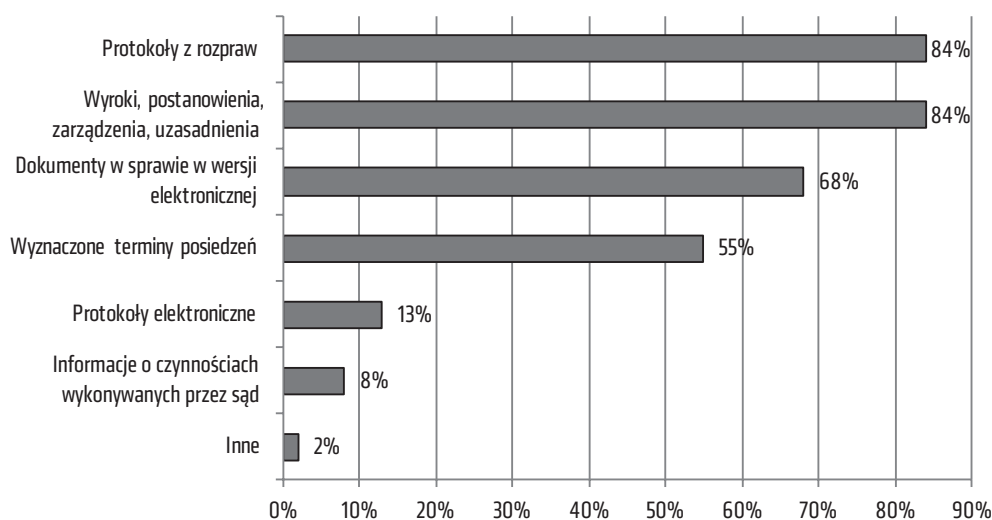
Tabela 22. Odpowiedzi na pytanie: Których z informacji o prowadzonych sprawach, dostępnych w Portalach Informacyjnych Sądów Powszechnych, najczęściej Pan/i szuka?

	Liczba	Procent*
Wyznaczone terminy posiedzeń	747	55,4%
Dokumenty w sprawie wygenerowane przez sąd w postaci elektronicznej (np. pisma wychodzące)	916	67,9%
Wyroki, postanowienia, zarządzenia, uzasadnienia	1132	83,9%
Protokoły z rozpraw	1135	84,1%
Protokoły elektroniczne	172	12,8%
Informacje o czynnościach wykonywanych przez sąd wraz z określeniem osoby odpowiedzialnej za jej wykonanie	103	7,6%
Inne	21	1,6%

* Odsetki nie sumują się do 100% – możliwość wskazania 3 najczęściej wyszukiwanych informacji.

Źródło: Opracowanie własne.

Wykres 12. Odpowiedzi na pytanie: Których z informacji o prowadzonych sprawach, dostępnych w Portalach Informacyjnych Sądów Powszechnych, najczęściej Pan/i szuka?

* Odsetki nie sumują się do 100% – możliwość wskazania 3 najczęściej wyszukiwanych informacji.

Źródło: Opracowanie własne.

Odpowiadając na pytania otwarte, badani adwokaci mieli możliwość wskazania, jakich informacji o prowadzonych sprawach najbardziej brakuje im w systemie Portali Informacyjnych Sądów Powszechnych oraz jakie dodatkowe możliwości techniczne ich zdaniem uatrakcyjniłyby działanie systemu i wpłynęłyby na jeszcze lepszą komunikację z sądami.

Blisko 40% badanych wymieniło wśród dotychczas brakujących, a ich zdaniem niezbędnych informacji o danej sprawie, treści pism przychodzących do sądu od stron postępowania, osób trzecich i instytucji, np. w formie skanów (tabela 23). Zdaniem prawie co piątego badanego (18%) istotne byłoby również zamieszczenie informacji o dacie wysłania korespondencji przez

sąd oraz potwierdzenia jej odbioru przez strony postępowania lub informacji o awizowaniu przesyłki. Prawie co dziesiąty badany (9%) chciałby, aby całe akta spraw były dostępne w Portalach Informacyjnych Sądów Powszechnych w formie zdigitalizowanej. Ponadto respondenci w różnym stopniu wskazywali na brak we wszystkich lub w części spraw takich informacji, jak: treści orzeczeń wraz z uzasadnieniami i datą uprawomocnienia; opinie biegłych; protokoły; zarządzenia; planowany terminarz rozpraw w danej sprawie wraz z informacją o ewentualnej zmianie terminu lub odwołaniu oraz przewidywaną długością rozprawy lub posiedzenia. Część adwokatów zwróciła także uwagę na potrzebę precyzyjniejszego opisywania zamieszczanych w systemie dokumentów.

Jeżeli zaś chodzi o brakujące zdaniem adwokatów uczestniczących w badaniu możliwości techniczne Portali Informacyjnych Sądów Powszechnych, najwięcej z nich wskazało na składanie wniosków technicznych i dowodowych w sprawie (23%) oraz składanie pism procesowych (18%). Część respondentów wskazywała również, że w systemie brakuje im możliwości bezpośredniego kontaktu z sądem (BOI, sekretariatem, protokolantem itp.), zamawiania akt do czytelní, synchronizacji kalendarza z zewnętrznymi kalendarzami (np. Google Calendar) oraz udostępniania go dla sądu w celu zaznaczania nieobecności w danym dniu.

Tabela 23. Odpowiedzi na pytanie: Jakich informacji o prowadzonych sprawach, najbardziej Panu/i brakuje w systemie Portali Informacyjnych Sądów Powszechnych?

	Liczba	Procent*
Treść pism przychodzących od stron postępowania, osób trzecich i instytucji	530	39,3%
Data wysłania korespondencji przez sąd i potwierdzenie jej odbioru przez strony i świadków lub informacja o awizowaniu	244	18,1%
Całe akta spraw w formie zdigitalizowanej	123	9,1%
Treść orzeczeń wraz z uzasadnieniem i datą uprawomocnienia	88	6,5%
Opinie biegłych	80	5,9%
Protokoły wraz z transkrypcją lub nagraniem	65	4,8%
Zarządzenia	53	3,9%
Terminarz rozpraw z informacją o ewentualnej zmianie terminu lub odwołaniu	51	3,8%
Planowana długość rozprawy lub posiedzenia	49	3,6%
Precyzyjne opisywanie dokumentów	45	3,3%
Treść wszystkich pism wychodzących (np. w formie skanów)	38	2,8%
Wykaz wszystkich czynności podejmowanych w danej sprawie wraz z terminarzem	31	2,3%
Informacje o sprawach z repetytoriów nieuwzględnionych w portalu (np. Ko, Kp)	27	2,0%
Wykaz osób wezwanych na rozprawę lub posiedzenie	23	1,7%
Powiązanie spraw I i II instancji	11	0,8%
Wywiady środowiskowe	10	0,7%
Inne	25	1,9%

* Odsetki nie sumują się do 100% – możliwość wymienienia dowolnej liczby brakujących informacji.

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 24. Odpowiedzi na pytanie: Jakich innych technicznych możliwości, Pana/i zdaniem, najbardziej brakuje w Portalach Informacyjnych Sądów Powszechnych?

	Liczba	Procent*
Składanie wniosków technicznych i dowodowych	307	22,8%
Składanie pism procesowych	236	17,5%
Bezpośredni kontakt z sądem	113	8,4%
Zamawianie akt do czytelní	45	3,3%
Synchronizacja kalendarza z innymi kalendarzami oraz udostępnianie go dla sądu	42	3,1%
Automatyczne podpinanie spraw do danego pełnomocnika, bez konieczności składania wniosku	36	2,7%
Połączenie wszystkich portali w jeden bez konieczności uzyskiwania nowego dostępu do portali innych apelacji	27	2,0%
Dokonywanie opłat	20	1,5%
Rozprawa online	20	1,5%
Aplikacja na smartfona z funkcją alertów (np. o terminie rozprawy)	16	1,2%
Samodzielne usuwanie sprawy z portalu lub możliwość rezygnacji z dostępu do sprawy	12	0,9%
Funkcja wyszukiwania wg różnych fraz	10	0,7%
Możliwość samodzielnej zmiany danych adresowych i/lub kontaktowych	10	0,7%
Inne	49	3,6%

* Odsetki nie sumują się do 100% – możliwość wymienienia dowolnej liczby brakujących informacji.

Źródło: Opracowanie własne.

3.5. Problemy podczas korzystania z systemu

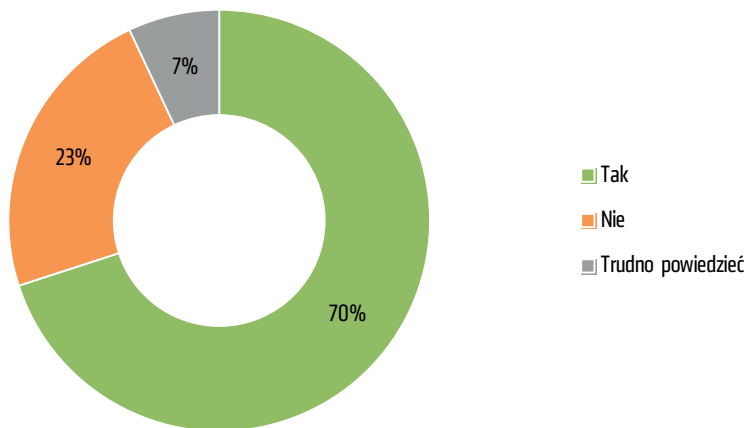
Respondenci zostali zapytani również o to, czy podczas korzystania z Portali Informacyjnych Sądów Powszechnych zdarzyło im się spotkać z jakimiś problemami technicznymi. Ponad 70% z nich odpowiedziało w tej kwestii twierdząco, blisko co czwarty badany (23%) wskazał, że nie zdarzyły mu się sytuacje problemowe podczas korzystania z systemu, a 7% uczestników nie miało w tej kwestii zdania (tabela 25 i wykres 13).

Tabela 25. Odpowiedzi na pytanie: Czy spotkał/a się Pan/i z jakimiś problemami technicznymi podczas korzystania z Portali Informacyjnych Sądów Powszechnych?

	Liczba	Procent
Tak	948	70,3%
Nie	308	22,8%
Trudno powiedzieć	88	6,5%
Brak danych	5	0,4%
Łącznie	1349	100,0%

Źródło: Opracowanie własne.

Wykres 13. Odpowiedzi na pytanie: Czy spotkał/a się Pan/i z jakimiś problemami technicznymi podczas korzystania z Portali Informacyjnych Sądów Powszechnych?

* na wykresie nie uwzględniono braków danych

Źródło: Opracowanie własne.

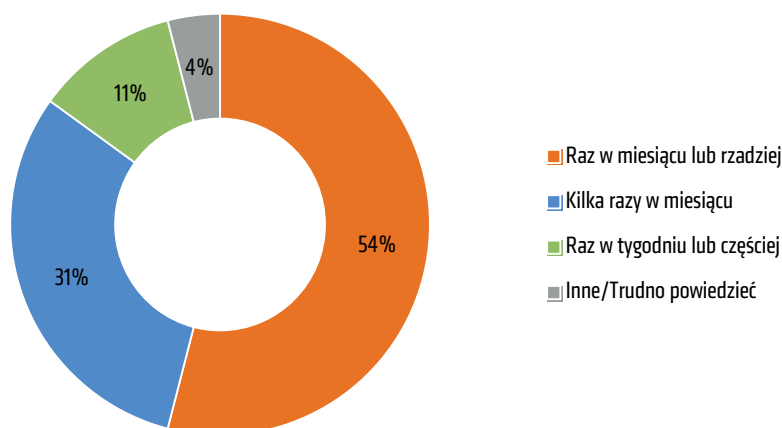
Spośród respondentów, którzy wskazali, że spotykali się z problemami technicznymi podczas użytkowania Portali Informacyjnych Sądów Powszechnych, ponad połowa (54%) zaznaczyła, że zdarzają się one raz miesiącu lub rzadziej, a blisko co trzeci badany (31%) wskazał, że zdarza się to średnio kilka razy w tygodniu (tabela 26 i wykres 14). Raz w tygodniu lub częściej na problemy techniczne narzeka co dziesiąty badany (11%).

Tabela 26. Odpowiedzi na pytanie: Jeżeli spotkał/a się Pan/i z jakimiś problemami technicznymi podczas korzystania z Portali Informacyjnych Sądów Powszechnych, to jak często się to zdarzało?

	Liczba	Procent
Codziennie	8	0,8%
Kilka razy w tygodniu	52	5,5%
Raz w tygodniu	44	4,6%
Kilka razy w miesiącu	297	31,3%
Raz w miesiącu	134	14,1%
Rzadziej niż raz w miesiącu	380	40,2%
Trudno powiedzieć	2	0,2%
Inne	28	3,0%
Brak danych	3	0,3%
Łącznie	948	100,0%

Źródło: Opracowanie własne.

Wykres 14. Odpowiedzi na pytanie: Jeżeli spotkał/a się Pan/i z jakimiś problemami technicznymi podczas korzystania z portali informacyjnych sądów powszechnych, to jak często się to zdarzało?

* na wykresie nie uwzględniono braków danych

Źródło: Opracowanie własne.

Najczęściej wskazywanymi przez respondentów problemami podczas użytkowania systemu były opóźnienia w udostępnianiu w systemie dokumentów powstałych w sprawie (np. protokołu rozprawy, postanowienia), w stosunku do faktycznego czasu jego wydania (96%) oraz całkowity brak udostępniania w systemie dokumentu powstałego w sprawie (np. protokołu elektronicznego rozprawy, zarządzenia) mimo jego faktycznego sporządzenia w sprawie (85%) (tabela 27). Istotnym problemem dla ponad połowy badanych jest również zbyt długi czas rozpatrywania wniosku o udzielenie dostępu do sprawy w systemie. Ponad 40% spośród adwokatów, którzy natrafiają na problemy w systemie, skarżyło się na brak dostępu do sprawy mimo otrzymania informacji o pozytywnym rozpatrzeniu wniosku o jego udzielenie.

Spośród odpowiedzi udzielonych w kategorii „Inne” najczęściej powtarzały się: brak dostępu do Portalu z powodu zbyt dużej liczby użytkowników, częste zawieszanie się systemu oraz znikanie spraw z systemu pomimo posiadanego wcześniej do niej dostępu.

Tabela 27. Odpowiedzi na pytanie: Jeżeli spotkał/a się Pan/i z jakimiś problemami technicznymi podczas korzystania z Portalu Informacyjnych Sądów Powszechnych, to jakie najczęściej to były problemy?

	Liczba	Procent*
Opóźnienie w udostępnieniu w systemie dokumentu powstałego w sprawie	905	95,5%
Brak udostępnienia w systemie dokumentu powstałego w sprawie	803	84,7%
Długi czas rozpatrzenia wniosku o udzielenie dostępu do sprawy w systemie	499	52,6%
Brak dostępu do sprawy mimo otrzymania informacji o pozytywnym rozpatrzeniu wniosku o jego udzielenie	413	43,6%
Inne	95	10,0%
Brak danych	4	0,4%

* Odsetki nie sumują się do 100% – możliwy wybór wielokrotny.

Źródło: Opracowanie własne.

Podsumowanie

Choć Polska ma już kilkunastoletnie doświadczenie we wdrażaniu technologii umożliwiających komunikację na odległość z wymiarem sprawiedliwości, to niezmiennie zdecydowana większość spraw toczących się przed polskimi sądami rozpatrywana jest w sposób tradycyjny, tj. w oparciu o akta w wersji papierowej, korespondencję za pośrednictwem tradycyjnej poczty oraz posiedzenia wymagające osobistego stawiennictwa uczestników na sali rozpraw⁴⁰. Problemem jest również brak jednolitości w stosowanych rozwiązaniach informatycznych w poszczególnych sądach. Nawet zcentralizowane w obszarze sądownictwa powszechnego usługi dostępne przez Internet, takie jak Elektroniczne Postępowanie Upominawcze, Krajowy Rejestr Sądowy czy Księgi Wieczyste „są rozproszone, a ich interfejsy i zasady użytkowania znacznie się od siebie różnią”⁴¹.

Niewątpliwe utworzenie Portali Informacyjnych Sądów Powszechnych było ważnym krokiem w kierunku usprawnienia komunikacji sądu z obywatelami. System umożliwia użytkownikom samodzielny dostęp do informacji o stanie sprawy, w tym m.in. wgląd do informacji o podmiotach występujących w sprawie, monitorowanie czynności wykonywanych przez sąd, śledzenie terminarza rozpraw oraz zapoznanie się z udostępnianymi dokumentami i protokołami elektronicznymi. Dodatkowo strony postępowań oraz pełnomocnicy mogą skorzystać z możliwości wnioskowania za pośrednictwem systemu np. o udostępnienie nagrania wideo rozprawy, udziału w rozprawie odmiejscowionej czy udostępnienie wglądu do sprawy, jeżeli nie pojawiła się ona automatycznie na koncie użytkownika.

Z przeprowadzonego badania na grupie pełnomocników wynika, że mimo ogólnie pozytywnego zdania na temat Portali Informacyjnych, większość użytkowników jest zdania, że połączenie wszystkich Portali w jeden, większa systematyczność i dokładność w publikowaniu informacji oraz poszerzenie zakresu funkcjonalności systemu mogłoby w znacznym stopniu ułatwić komunikację z sądami, skrócić czas prowadzenia postępowań oraz obniżyć ich koszty. Największy niedosyt budzi ciągły brak możliwości składania wniosków i pism procesowych za pośrednictwem Portalu, brak możliwości bezpośredniego kontaktu z sądem z poziomu systemu oraz brak dostępu do całych akt sprawy w formie zdigitalizowanej.

⁴⁰ B. Pilitowski, [w:] B. Pilitowski, B. Kociołowicz-Wiśniewska (red.), *Sądy...*, s. 86.

⁴¹ B. Pilitowski, [w:] B. Pilitowski, B. Kociołowicz-Wiśniewska (red.), *Sądy...*, s. 86.

Warto jednak w tym miejscu zwrócić uwagę również na fakt, że oprócz szans związanych z działaniem Portali Informacyjnych Sądów Powszechnych mogą one rodzić także pewne obawy o zachowanie prywatności stron postępowania i bezpieczeństwo danych sądowych, dlatego system ten wymaga stałego monitorowania i dalszego rozwoju.

Bibliografia

- Gołaczyński J., Zalesińska A., *Nowe technologie w sądach na przykładzie wideokonferencji i składania pism procesowych i doręczeń elektronicznych w dobie pandemii COVID-19*, „Monitor Prawniczy” 2020, nr 12.
- Jarzmus K., *Dostęp do sądu w dobie pandemii. Analiza – część pierwsza*, Helsińska Fundacja Praw Człowieka, Warszawa 2020, <https://www.hfhr.pl/wp-content/uploads/2020/04/Dost%C4%99p-do-s%C4%85du-w-dobie-pandemii-16-04.pdf> (dostęp: 15 grudnia 2020 r.).
- Jarzmus K., *Dostęp do sądu w dobie pandemii. Analiza – część druga*, Helsińska Fundacja Praw Człowieka, Warszawa 2020, <https://www.hfhr.pl/wp-content/uploads/2020/04/Dostep-do-sadu-w-dobie-pandemii2-FIN.pdf> (dostęp: 15 grudnia 2020 r.).
- Komunikacja i wizerunek sądów. Zbiór dobrych praktyk dla sądów powszechnych, Ministerstwo Sprawiedliwości, <https://www.arch.ms.gov.pl/pl/dzialalnosc/strategia/komunikacja/download,2955,o.html> (dostęp: 15 grudnia 2020 r.).
- Kotecka S., *Obywatelski wymiar e-sądownictwa w Polsce. O wykorzystaniu technologii informacyjno-komunikacyjnych w relacji interesanta z sądem*, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2014, https://www.ekonomiaspoleczna.gov.pl/download/files/PPIO/Obywatelski_wymiar_e_sadownictwa_w_Polsce.pdf (dostęp: 15 grudnia 2020 r.).
- Łukaszewicz A., *Koronawirus a funkcjonowanie sądów: czat z interesantami*, „Rzeczpospolita” z 27 sierpnia 2020 r., <https://www.rp.pl/Sedziowie-i-sady/308279908-Koronawirus-a-funkcjonowanie-sadow-czat-z-interesantami.html> (dostęp: 15 grudnia 2020 r.).
- Łukowski W., *Portalu informacyjnego czar*, „Rzeczpospolita” z 23 kwietnia 2020 r., <https://www.rp.pl/Opinie/304239882-Wojciech-Lukowski-Portalu-informacyjnego-czar.html> (dostęp: 15 grudnia 2020 r.).
- Pilitowski B., [w:] B. Pilitowski, B. Kociołowicz-Wiśniewska (red.), *Sądy dostępne przez Internet. Lekcje z Polski i 12 krajów świata*, Fundacja Court Watch Polska, Toruń 2020, <https://www.oirpwarszawa.pl/wp-content/uploads/2020/09/S%C4%85dy-dost%C4%99pne-przez-Internet-Raport-FCWP-wersja-0.9.pdf> (dostęp: 15 grudnia 2020 r.).
- Pilitowski B., Kociołowicz-Wiśniewska B., [w:] B. Pilitowski, B. Kociołowicz-Wiśniewska (red.), *Sądy dostępne przez Internet. Lekcje z Polski i 12 krajów świata*, Fundacja Court Watch Polska, Toruń 2020, <https://www.oirpwarszawa.pl/wp-content/uploads/2020/09/S%C4%85dy-dost%C4%99pne-przez-Internet-Raport-FCWP-wersja-0.9.pdf> (dostęp: 15 grudnia 2020 r.).
- Podręcznik Użytkownika Portalu Informacyjnego*, Ministerstwo Sprawiedliwości, https://portal.wroclaw.sa.gov.pl/zalacznik/Instrukcja_PI.pdf (dostęp: 10 grudnia 2020 r.).
- Usługa Czat na stronie internetowej*, Sąd Rejonowy w Białymstoku, <https://www.bialystok.sr.gov.pl/aktualnosci/541-uslug-a-czat-na-stronie-internetowej-sadu> (dostęp: 15 grudnia 2020 r.).
- Wdrożenie standardów i procedur obsługi interesantów w sądownictwie powszechnym*, Ministerstwo Sprawiedliwości, <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/wdrozenie-standardow-obslugi-interesantow> (dostęp: 15 grudnia 2020 r.).
- Więcek-Durańska A., *Zróźnicowanie terytorialne dostępu do sądów na podstawie analizy stron internetowych sądów rejonowych*, „Biuletyn Polskiego Towarzystwa Kryminologicznego” 2017, nr 24, 2017, <http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight-6b90f5f1-a95a-4442-b8ae-355247612ba4/c/Wiecek-Duranska.pdf> (dostęp: 15 grudnia 2020 r.).

